

Az Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek (HUDD20052) Natura 2000 terület fenntartási terve

A terv készítésében részt vettek:

Dr. Csiky János

Dr. Kovács Tibor és Petrányi Gergely
Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság

Ács Lászlóné, Dévényi Borbála, Havasi Ildikó, Gáborik Ákos, Márkus András,
Wágner László
DDNPI

**Összeállította:
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság**

**2014
DDNPI**

Tartalomjegyzék

I. Fenntartási terv	3
1. A terület azonosító adatai	3
1.1. Név	3
1.2. Azonosító kód	3
1.3. Kiterjedés	3
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	3
1.4.1. Az aktuális adatlapon szereplő jelölő értékek	3
1.4.2. Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű élőhelyek	4
1.5. Érintett települések	4
1.6. Egyéb védetség kategóriák	4
1.7. Tervezési és egyéb előírások	5
1.7.1. Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre	5
1.7.2. Településrendezési eszközök	5
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	6
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek	6
1.7.6. Vízgyűjtő gazdálkodási terv	6
2. Veszélyeztető tényezők	6
3. Kezelési feladatok meghatározása	8
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	8
3.2. Kezelési javaslatok	9
3.2.1. Élőhelyek kezelése	10
3.2.1.2. Vadgazdálkodás	28
3.2.1.3. Vízgazdálkodás	28
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	29
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	29
3.2.4. Kutatás, monitorozás	30
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	31
3.3.1. Agrártámogatások	31
3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer	31
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer	32
3.3.2. Pályázati források	33
3.3.3. Egyéb	33
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	33
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	33
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	34
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	36
3. Térképek	37

I. Fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)

1.2. Azonosító kód

HUDD20052

1.3. Kiterjedés

1414,36 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Az aktuális adatlapon szereplő jelölő értékek

Közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelykód	Név	Reprezentativitás
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>)	C
6410	Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyag-bemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	C
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	B
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	C
*91E0	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>AlnoPadion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	B
91F0	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmenion minoris</i>)	B
91L0	Illír gyertyános-tölgyesek (<i>Erythronion-Carpinion</i>)	B

*= kiemelt jelentőségű élőhely

Közösségi jelentőségű állatfajok

Faj	Tudományos név	Reprezentativitás
Vöröshasú unka	(<i>Bombina bombina</i>)	C
Mocsári teknős	(<i>Emys orbicularis</i>)	C
Vérfü hangyaboglárka	(<i>Maculinea teleius</i>)	C
Vidra	(<i>Lutra lutra</i>)	C

A jelölő élőhelyek és állatfajok felsorolásánál a Natura2000 terület adatlapjának (*Standard Data Form*) 2013. október 31-ével felfrissített változatait vettük alapul.

A területen közösségi jelentőségű jelölő növényfaj nincs.

1.4.2. Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelykód	Név	Reprezentativitás
3160	Természetes disztróf tavak és tavacskák	C
6440	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> -hoz tartozó mocsárrétjei	C

1.5. Érintett települések

Baranya megye

Bogdása, Csányoszró, Drávafok, Drávakeresztúr, Markóc, Sellye, Sósvertike, Tótszentgyörgy, Vajszló, Zaláta.

Somogy megye

Lakócsa, Potony.

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védeltségi kategóriák

Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett Natura 2000 terület.

Országos jelentőségű védett természeti terület:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett országos jelentőségű védett természeti terület.

Ex lege védett területek:

Ex lege lápi terület a tervezési területen belül 50 ha-on található, amely a teljes terület 3,5 %-a. A lápok két lokalitásban találhatók, Drávafok illetve Bogdása területén.

Helyi jelentőségű védett terület:

A tervezéssel érintett területen helyi védett a Drávafoki Nákói-mocsár (rendelet szám: 21/93.(III.29), törzskönyvi szám:1/87/TT/93.), a Markóci égeres és rét (rendelet szám: 1/96.(II.5), törzskönyvi szám:1/95/TT/96.), a Sellyei Kis-rét (rendelet szám: 77/93.(VII.12), törzskönyvi szám:1/89/TT/93.), valamint a Tótszentgyörgyi legelő-erdő (rendelet szám: 3/88. törzskönyvi szám:1/82/TT/88.)

Országos ökológiai hálózat:

A tervezéssel érintett terület 100 %-a az Országos ökológiai hálózat része, annak magterületeként.

Nemzetközi jelentőségű területek:

A tervezési területen nincs átfedő, illetve érintett nemzetközi jelentőségű terület.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre

A tervezési terület országos jelentőségű védett természeti területtel nem fed át, így természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik rá.

1.7.2. Településrendezési eszközök

2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről.

Baranya Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 9/2005. (V. 12.) Kgy. rendelete Baranya megye területrendezési tervéről.

Somogy Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 15/2004. (XII. 27.) számú rendelete Somogy megye területrendezési tervéről.

Település rendezési tervek¹

Baranya megye

Bogdása településrendezési és szabályozási terve 8/2006 (IV.27.) számú rendelet.

Csányoszró településrendezési és szabályozási terve 1/2006 (I.13.) számú rendelet.

Drávafok településrendezési és szabályozási terve 10/2004 (IX.01.) számú rendelet.

Markóc településrendezési és szabályozási terve 9/2008 (IX.30) számú rendelet.

Sellye településrendezési és szabályozási terve 8/2005. (III. 30.) számú. rendelet.

Vajszló településrendezési és szabályozási terve 4/2009. (II.26.) számú rendelet.

Zaláta, Kemse, Piskó településrendezési és szabályozási terve 31/2006 (IX.29.) számú rendelet

Somogy megye

Lakócsa, Potony, Szentborbás, Tótújfalu települések egyszerűsített összevont rendezési terve, 1988.

¹ Országos Rendezési Tervkataszter – <https://teir.vati.hu>

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési területre az erdőterv rendelet² alapján a Baranya Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága által kiadott következő körzeti erdőtervek vonatkoznak:

- Sellyei körzet körzeti erdőterve, mely 2017. 12. 31-ig érvényes.
- Vajszlói körzet körzeti erdőterve, érvényessége 2011. 12. 31-én lejárt, az új terv 2015.01.01-2024.12.31-ig érvényes.
- Nyugat Ormánság: lejárt az üzemtervek érvényessége, és az új üzemtervezés miatt csak 2019-ben kerül üzemtervezésre, a köztes időszakban a gazdálkodók a tevékenységüket egyedi határozatok alapján végzik.
- Szigetvári körzet: a terület igen kis részén érinti a körzetet és azon üzemtervezett erdő nem található.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

Liget Vadásztársaság, 11.1.21/167-12/2010 számú vadgazdálkodási terve
Sellyei Pagony Vadásztársaság, 11.4/6742-7/2010 számú vadgazdálkodási terve
Ormánsági Borostyán Vadásztársaság, II-H-3/364/2012 számú vadgazdálkodási terve
Dráva Agro Zártkörűen Működő Részvénytársaság., 11.1.21/231/8/2007 számú vadgazdálkodási terve
Dél-Zselic Vadásztársaság, 11.1.21/145/7/2007 számú vadgazdálkodási terve
Gr. Draskovich Iván Vadásztársaság, 11.1.21/283/8/2007 számú vadgazdálkodási terve
Zaláta Földtulajdonosi Vadásztársaság, 7839 Zaláta, Rákóczi u. 6., 11.1.21/167/7/2007 számú vadgazdálkodási terve

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási tervvel érintett állóvíz, vagy vízfolyás.

1.7.6. Vízyűjtő gazdálkodási terv

A tervezési területre a Víz Keretirányelv hazai megvalósítása körében, a Vízyűjtő-gazdálkodási Terv, 3.3 Fekete-víz tervezési alegység terve vonatkozik. Közreadja a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2009., felülvizsgálat éve: 2015.

2. Veszélyeztető tényezők

A területen ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége H magas; M: közepes; L: kis jelentőségű	Érintett terület nagysága %	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A01	Földművelés	M	20	A szántóművelés közben történő elszántás, a vegyszer bemosódás, veszélyezteti a természetes gyepeket (6210, 6410, 6440, 6510), azok degradációjához, fajkészletének szűküléséhez illetve gyomosodásához, elszántás esetén megszűnéséhez vezet.

² 11/2010. (II.4.) FVM rendelet

A03.03	Kaszálás felhagyása/hiánya	M	30	A gyepek gyomosodásához, becserjésedéséhez vezet, (6210, 6410, 6440, 6510 típusok), azok gyomosodásához, degradációjához, fajkészletének szűküléséhez illetve vezet
A04.02	Alullegetetés	M	50	Helyenként az üde és felszáraz gyepek (6210, 6410, 6440, 6510) becserjésedését, gyomosodását okozza, főleg a szegélyterületeken.
B02	Erdőgazdálkodás	M	20	A tarvágásos erdőművelés a természetes erdők leromlásához vezet az összes érintett típusban (91E0, 91F0, 91K0), azok fajkészletének beszűkülését és gyomosodást okozva.
F03. 01.01	Vadak károkozása	M	80	A természetes erdőfelújulást megakadályozza. A gyepek és vizes élőhelyek feltörését okozza. Minden jelölő élőhelytípust érint (3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 7230, 91E0, 91F0, 91K0), az élőhelyek gyomosodását, fajkészletének szűkülését eredményezi
I01	Idegenhonos invazív fajok jelenléte	H	70	A gyepek, erdők és vizes élőhelyek leromlásához vezet. Minden jelölő élőhelytípust érint (3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 7230, 91E0, 91F0, 91K0), az élőhelyek átalakulását, fajösszetételének megváltozását eredményezi, de kedvezőtlenül befolyásolhatja a mikroklimatikus viszonyokat is, szárító hatáson keresztül.
K02. 01	Fajösszetétel változás, szukcesszió	H	60	A vizes élőhelyek, üde gyepek becserjésedéséhez, erdősüléséhez vezet a 3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 7230 típusokban. természetes folyamatok érvényesülése esetén szintén jelölő élőhelyekké fejlődésük következik be (91E0, 91F0, 91K0)
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	M	100	Az időjárási szélsőségek fokozódása miatt, ismétlődő aszályok és hirtelen csapadéktöbbletek jelentkeznek. A közösségi jelentőségű gyepek, erdők és vizes élőhelyekre ezek negatív hatással vannak. Minden jelölő élőhelytípust érint (3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 7230, 91E0, 91F0, 91K0), az élőhelyek átalakulását, fajösszetételének megváltozását, degradációját eredményezi, vagy a szukcesszió sebességére is hatással lehet
M01.02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenése	H	100	Általános negatív hatás, a terület szárazodásához vezet. Minden jelölő élőhelytípust érint (3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 7230, 91E0, 91F0, 91K0), az élőhelyek átalakulását, fajösszetételének megváltozását, degradációját eredményezi, a szukcesszió sebességét fokozza.
M02.03	Fajok állomány-csökkenése, kihalása	M	20	A mocsárrétek kiszáradása, degradálódása a jelölő fajok állományainak csökkenését, eltűnését okozza, érintett fajok a vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vérfű hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>)

A területre kívülről ható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége H magas; M: közepes; L: kis jelentőségű	Érintett terület nagysága %	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A01	Földművelés	M	70	A szántóművelés közben történő elszántás, a vegyszer bemosódás, veszélyezteti a természetes gyepeket (6210, 6410, 6440, 6510), azok degradációjához, fajkészletének szűküléséhez illetve gyomosodásához, elszántás esetén megszűnéséhez vezet.
I01	Idegenhonos invazív fajok jelenléte	H	70	A területek közelében előforduló inváziós fajok terjedése az élőhelyek leromlásához vezet. Minden jelölő élőhelytípust érint (3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 7230, 91E0, 91F0, 91K0), az élőhelyek átalakulását, fajösszetételének megváltozását eredményezi, de kedvezőtlenül befolyásolhatja a mikroklimatikus viszonyokat is, szárító hatáson keresztül.
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	M	100	Az időjárási szélsőségek fokozódása miatt, ismétlődő aszályok és hirtelen csapadéktöbbletek jelentkeznek. A közösségi jelentőségű gyepek, erdők és vizes élőhelyekre ezek negatív hatással vannak. Minden jelölő élőhelytípust érint (3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 7230, 91E0, 91F0, 91K0), az élőhelyek átalakulását, fajösszetételének megváltozását, degradációját eredményezi, vagy a szukcesszió sebességére is hatással lehet.
M01.02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenése	H	100	Általános negatív hatás, a terület szárazodásához vezet. Minden jelölő élőhelytípust érint (3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 7230, 91E0, 91F0, 91K0), az élőhelyek átalakulását, fajösszetételének megváltozását, degradációját eredményezi, a szukcesszió sebességét fokozza.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain találhatóak, mely az Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek esetében az előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek, jelen esetben a Dráva-sík ártéri mocsár rétjeinek, láp- és sásrétjeinek, illetve ligeterdőinek fenntartása. A jelölő élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének javítása, az élőhelyek területi kiterjedésének, szerkezetének, jellegzetes fajösszetételének hosszú távú megőrzése. Ezzel összefüggésben prioritás a degradálódott élőhelyek állapotának helyreállítása, javítása is. A terület rendeltetésszerű tájhasználat, a gyepterületek gyepeként való művelése, megfelelően ütemezett kaszálásos, illetve legeltetési hasznosítása. Az extenzív, hagyományos tájhasználat hozzájárul a területen előforduló jelölő, illetve védett növény és állatfajok életfeltételeinek javulásához.

Kiemelt fontosságú cél a területen az ősi Dráva medreinek maradványaiban fennmaradt természetes eutróf tavak jó állapotának megőrzése, valamint a kékperjés láprétek, nedves magaskórós szegélytársulások és a puhafás ligeterdők természetvédelmi helyzetének javítása, jó állapotának helyreállítása.

Hosszabb távú cél, hogy a terület természeti értékei, illetve a természetvédelmi célkitűzésekkel összehangolt működés, gyepgazdálkodás, mint a térség hozzáadott értékei, minél szélesebb körben bemutatathatóak legyenek, kihasználva az ebben rejlő oktatási, ill. turisztikai, és munkalehetőségeket.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv.

A kezelési egységeket alkotó élőhely csoportokra jellemző és azok igényei alapján eltérő jellegű javaslatok minden kezelési egységnél önállóan kerülnek meghatározásra, így ott kerülnek felsorolásra a gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok, valamint a speciális, gazdálkodáshoz köthető javaslatok is.

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Településrendezési eszközök

A Helyi Építési Szabályzatok külön előírásokat a területre nézve nem tartalmaznak. A tervezési területen – a jelölő élőhelyek által érintett területrészekben – 0%-os beépítési arány meghatározása célszerű. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú bemutatáshoz és a legelőgazdálkodáshoz szükséges épületek, építmények, melyek elhelyezése a természetvédelmi kezelő véleménye alapján történhet.

Infrastruktúra-fejlesztés, turisztikai és ipari jellegű beruházások

A gépjárművel történő közlekedésre a meglévő földutak elegendők és használhatók, ezzel elkerülhető a gyepterületek sérülése, károsodása. Burkolt, vagy stabilizált út, vagy a régi földutak átalakítása a területen nem javasolt.

Turizmussal összefüggő tevékenység nem jellemző a területen. Javasolt az oktatási és turisztikai célú bemutatóterek kialakítása, hozzá kapcsolódó programokkal, amelyek segítségével bemutatatható, a Natura 2000 terület természetes élővilága, illetve a hagyományos tájhasználat megőrzésében betöltött szerepe.

Turizmus

A tervezési területen a turizmus nem jellemző, csekély látogatottságot a közeli Drávánál lehet tapasztalni csupán, az Ormánságba irányuló turizmus jellemzően a jelen kijelölt terület egységeket nem érinti.

A terület a tulajdonosok engedélyével látogatható. Indokolt esetben a természetvédelmi hatóság korlátozásokat vezethet be.

Technikai jellegű sportesemények rendezése, alkalmi üzése nem javasolt, mert a tevékenység a hagyományos tájhasználatba be nem illeszthető, továbbá a vegetáció maradandó károsodását okozhatja.

Bányászat

A föld, talaj kitermelés nem támogatható.

A területet részben érinti a "Zaláta I. - szénhidrogén" védnevű, felfüggesztett bányatelek jelenleg megállapítási eljárás alatt levő tervezett bányatelke.

Gazdálkodáshoz köthető javaslatok

A tervezési területen hajdan összhangban a természettel hagyományos külterjes állattartásos rét- és legelő gazdálkodás folyt. A külterjes állattartás a XX. század végére országsszerte jelentősen visszaszorult, és vele együtt fogyatkoznak, tűnnek el a legelőkhöz kötődő növény- és állatfajok is. A jelenség a Dráva-síki területeket sem kerülte el. A legeltetéssel és kaszálással felhagyott gyepeken felgyorsult a szukcesszió. Jelentős az inváziós lágyszárú és cserje fajok terjedése. A változások a jelölő élőhelyek degradálódásához és a jelölő fajok populációinak csökkenéséhez, eltűnéséhez vezet. A folyamat megállítása a holtágak esetében a vízszint megtartásával, esetenként kis mértékű növelésével, a gyepek esetében a hagyományos tájhasználat, a mozaikos legeltetés és kaszálásos rétgazdálkodás visszaállításával lehetséges. Ennek kiemelt figyelembevételével lettek összeállítva a fenntartási terv kezelési javaslatai. A terv erdők esetében a ligeterdők visszaállításának lehetőségeit, természetességük növelését veszi alapul.

A kezelési javaslatok **Kezelési Egységekre (KE)** vonatkoznak. A kezelési egységek a Natura 2000 területen belül azon területegységek, illetve élőhelyfoltok, amelyek egységes kezelése indokolt, illetve amelyeknél a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el.

A lehatárolás és a javaslatok megfogalmazása során elsősorban a terület legfőbb közösségi értékeit, a mocsár- és sásrétek, üde gyepek, ligeterdők és ezen élőhelyekhez kötődő jelölő és védett növény és állatfajok ökológiai igényeit veszi figyelembe, törekedve a tájhasználatra jellemző, egyszerűen kivitelezhető megoldásokra.

A kezelési javaslatok az élőhelyek ökológiai igényeihez igazodnak, jelentősen figyelembe véve a mezőgazdasági, az erdőgazdálkodási, a vadgazdálkodási és a vízgazdálkodási földhasználatok előírásait. A kezelési javaslatoknál prioritást élveztek a gyepgazdálkodás extenzív formái, azon belül is a legeltetéssel történő hasznosítás. A megfelelő gazdálkodási formák segítségével cél az özőn gyomfajok visszaszorítása, a gazdálkodásba fogható gyepterület növelése, és a természetközeli gyepterület visszaállítása.

A támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A kezelési egységenként megadott kezelési javaslatok egyrészt jogszabályban rögzített (pl. ez a gyepek esetében a hatályos 269/2007. (X.18.) Korm. rendeletben foglaltakat jelenti) előírásokon alapulnak, másrészt az érvényes agrár-környezetgazdálkodási célprogramok előírásait is figyelembe veszik.

Kezelési egységek – KE

A kezelési egységek meghatározásánál az élőhelyi sajátosságokat vettük elsősorban figyelembe, szükség esetén igen kis területű közbeékelődő eltérő foltok esetén történt generalizáció, amely azonban a szükséges kezelést nem befolyásolja jelentősen.

Az élőhelyi csoportok alapján 9 kezelési egységet alakítottunk ki (lásd: *térkép melléklet*). A kezelési egység utal az érintett terület élőhely típusára, tartalmazza a kezelési, fenntartási javaslatokat, azok indoklását, továbbá a terület fejlesztési és rekonstrukciós javaslatait, esetleges fajvédelmi, kutatási és monitoring lehetőségeit.

A tervezési egység kezelési egységei

Kód	Kezelési egység	Fő élőhelyek Á-NÉR kód	Fő élőhelyek Natura 2000 kód	Érintett főbb művelési ágak
KE1	Vizes és az év jelentős részében víz borította fátlan élőhelyek	Ac, B1a, B1b, B2, B4, B5, BA, OA	3150, 3160, 7230	kivett mocsár, tó
KE2	Talajvíztől függő, dominánsan fátlan, természetközeli élőhelyek	B5, D2, D34, E1, OB, P2a, P2b, P45	6410, 6440, 6510	gyep
KE3	Száraz gyepes természetközeli élőhelyek	E2	6210	gyep
KE4	Spontán cserjésedő-erdősödő gyepek	P1, P2a, P2b		gyep
KE5	Jelentős inváziós fertőzöttségű és erősen gyomosodott fátlan élőhelyek	OD, OF		gyep
KE6	Az év jelentős részében víz borította természetközeli fás-erdős élőhelyek	J1a, J2	91E0,	kivett mocsár, gyep, erdő
KE7	Talajvíztől függő természetközeli fás-erdős élőhelyek	J4, J6, K1a, P2a, P3, RA	91F0, 91L0	erdő, kivett mocsár, gyep
KE8	Alacsony természetességű fás-erdős élőhelyek	RDb, S1, S3, S7		erdő, gyep, kivett
KE9	Mezőgazdasági és közlekedési területek	T1, T9, T10, U4, U9, U11		

A megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek valamint a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján tett javaslatot tegyen a jövőben kívánatos gazdálkodásra. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához.

A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé.

KE1 – Vizes és az év jelentős részében víz borította természetes fátlan élőhelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE1

(b) Kezelési egység meghatározása: A teljes terület azon természetes és természetközeli élőhelyeinek összessége, melyek víztestek, egész évben vagy az év nagy részében vízzel borítottak, tehát fennmaradásukban és működésükben elsődleges a víz jelenléte. Hínár vegetáció és vízben álló vízi, lápi, mocsári növényzet jellemző.

(c) Érintettség vizsgálata:

- **Érintett Á-NÉR élőhelyek:** Ac - Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete, B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások, B1b - Úszólápok, tűzeges nádasok és télisásosok, B2 - Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet, B4 - Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek, B5 - Nem zsombékoló magassásrétek, BA - Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló- és folyóvizek partjánál, OA - Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek

- **Érintett Natura 2000 élőhelyek:** 3150 - Természetes eutróf tavak *Magnopotamion* vagy *Hydrocharition* növényzettel, 3160 - Természetes disztróf tavak és tavacskák, 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó élőhelyek az év nagy részén víz alatt, vagy nedves talaj állapotban vannak, melyeket természetvédelmi szempontból érzékeny növénytársulások borítanak. Ezek a területek, nádasok, mocsárrétek és zsombékosok, a jelölő élőhelyek és fajok megőrzésében nagy jelentőséggel bírnak. A vizes élőhelyek nagy részén, a gazdálkodás nem kívánatos, hasznosítás mentes területként javasolt kezelni. Ezekből kivételt képeznek a nádasok és az elnásadosott, aranyvesszővel fertőzött valamikori gyepek. Itt az inváziós gyomfajok visszaszorítása érdekében a mozaikos kaszálás, esetleg az extenzív legeltetés indokolt. A nádgazdálkodást, a nádaratást, extenzív módon, időbeli és térbeli korlátozások mellett kívánatos végezni.

A kezelési egységben a Korcsina-csatornába nyíló árkok tisztítása, és ezzel a vízelvezetés felgyorsítása a területen nem indokolt. A vizes élőhelyeken a tavaszi, nyár elején jelentkező belvizek elvezetése nem szükséges, természetvédelmi kezelési cél annak megőrzése.

A kezelési egységben a vadgazdálkodást szolgáló, a vadászatot elősegítő, a nádasokba létrehozott lönyiladékok kialakítása előtt, az illetékes nemzeti park igazgatóság értesítése szükséges.

Az ide tartozó területek művelési águkban is többnyire művelésből kivett területként minősített, mocsaras, lápi, vizes területek, így rajtuk a gazdálkodás nem jellemző. A környező, művelt területeken végzett gazdálkodás során figyelembe kell venni a jelen kezelési egység természetvédelmi érdekeit, azok gazdálkodásának nem szabad a vizes területek viszonyait hátrányosan befolyásolni. Különösen igaz ez a szomszédos területek vegyszerezésére, kaszálására, szántására, melyek határa nem terjedhet a kezelési egység területére.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A művelésből kivett területekre támogatási rendszerekbe illeszthető javaslatok nem léteznek.

Kisebb, erősen nedves gyepterületi ágú területek előfordulnak a kezelési egységen belül, ezekre a tervezési terület valamennyi gyepterületre vonatkozó, a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendeletben meghatározott földhasználati szabályok érvényesek.

A Natura 2000 hálózathoz tartozó vizes élőhelyekre jelenleg nincs átfogó támogatási program, kivételt képeznek ebből valamelyest a nádasok. A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet értelmében, az azon kialakult nádasok irtásához be kell szerezni a területileg illetékes természetvédelmi hatóság engedélyét. Természetvédelmi szempontból azonban ez a beavatkozás a területen nem, vagy csak részben kívánatos.

A vizes élőhelyek védelmével kapcsolatban az 1996. évi LIII. törvény fogalmaz meg előírásokat.

b) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok:

Kód	Javaslat	Megjegyzés
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	Elsősorban a környező területekre vonatkozó javaslat
V06	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás.	
V09	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
V11	A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.	
V14	A vízi növényzet és a part menti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.	
V66	A legeltetés tilos	
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.	
GY21	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.	
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Elsődleges a területek megfelelő vízállapotának fenntartása, amely vízviszátartással javítható. Az Ormánság vízrendszerének rehabilitációja jelentősen javíthatja a kezelési egység természetvédelmi helyzetét.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A jelenlegi állapot csak állandó vízborítással tartható fenn. A vízszint csökkenés az agresszíven terjedő lágy- és fás szárú inváziós fajok térhódítását eredményezné. A mélyebb, sásos területek kaszálása csak abban az esetben javasolt, ha azokon inváziós fajok erőteljes térhódítása tapasztalható.

A legjellemzőbb élőhelytípusok a hínarasok illetve a magassásos és zsombékos mocsarak. A

mocsarak a vízhez kötött jelölő állatfajok a vöröshasú unka, a dunai götte, vagy a mocsári teknős, legfontosabb élőhelyei. A vizes élőhelyek hasznosításmentes területté történő nyilvánítása és a gyomos szélterületek átalakítása biztosíthatja a kezelési egység hosszútávú fennmaradását. Az extenzív nádgazdálkodással biztosítható egyes madárfajok téli bújóhelye, kora tavaszi költése, illetve egyes rovarfajok teljes éves élőhelyigénye.

KE2 – Talajvíztől függő, dominánsan fátlan, természetközeli élőhelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE2

(b) Kezelési egység meghatározása: Mezofil gyepek, ritkábban hidrofil gyepek és magassásos rétek, illetve ezek cserjésedő, a gyepi vegetációt még aljnövényzetében egyértelműen tartalmazó területek tartoznak a kezelési egységbe. Ide soroltak a hajdani fás legelők maradványai, melyek a fent leírttal egyező ökológiai viszonyokkal, de egyértelműen megkülönböztethető gazdálkodási múlttal rendelkező területek.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- **Érintett Á-NÉR élőhelyek:** B5 - Nem zsombékoló magassásrétek, D2 - Kékperjés rétek, D34 - Mocsárrétek, E1 - Franciaperjés rétek, OB - Jellegtelen üde gyepek, P2a - Üde és nedves cserjések, P2b - Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések, P45 - Fáslegelők, fáskaszálók, legelőerdők, gesztenyeligetek

- **Érintett Natura 2000 élőhelyek:** 6410 - Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyag-bemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*), 6440 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei, 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az éves időjárás körülmények figyelembevételével a nedves gyepek kaszálása, esetleg szarvasmarhával történő extenzív legeltetése, az inváziós fajok visszaszorításával az ideális gazdálkodási cél.

A gyepek védelmében vadszóró, szóó vagy etetőhely nem alakítható ki.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A kezelési egység jelentős részben gyepterületen fekszik, vagy azok szegélyterületeit is érinti, így a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendeletben meghatározott földhasználati szabályok az irányadók.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Javaslatok	Megjegyzés
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás	
GY23	Biztosítani kell a felhalmozódott fűavár eltávolítását	
GY24	Gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a nemzeti park engedélyével történhet	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező	

GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges	
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell	
GY44	A legeltetési sűrűséget a működés szerinti nemzeti parkkal egyeztetni szükséges	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék	
GY68	Legeltethető állatfaj: juh	
GY87	A szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről	
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül	
GY120	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható	
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.	

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A becserjésedett gyepek részek felszabadítása, majd kaszálás, vagy legeltetés alá vonása a kezelési egység legjelentősebb élőhelyrekonstrukciós célkitűzése. A cserjeirtás megfelelő időszaka a vegetációs időszakon kívüli, legalább nem felázott, ideális esetben fagyott talajú téli időszak. Fontos, hogy a cserjeirtás fokozatos legyen, biztosítva a gyepek megfelelő ütemű természetes rehabilitációját.

A területek legeltetése esetén azt kiegészítendő tisztító kaszálás javasolt.

A terület mozaikossága érdekében az egész területen kívánatos kisebb fásszerű csoportok megőrzése, az idős faegyedek kímélete kiemelten fontos, ezek tájképileg is meghatározók és megőrzendők a fás legelők esetében.

A vizes élőhelyek és természetes vízpartok védelme érdekében a csatorna partokon felferődött őshonos cserjék és faegyedek ismegőrizendők.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A rendszeres kaszálás vagy legeltetés a kezdeti cserjésedést visszaszorítja, annak elindulását késlelteti, így segít megőrizni a kezelési egység alapját képező mocsárréteket és kaszálókat. A megfelelő gyakoriságú kezelés egyben visszatartja a terjedőben lévő, a területen is megjelent inváziós lágyszárú és fásszerű fajokat.

KE3 – Száraz gyepek természetközeli élőhelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE3

(b) Kezelési egység meghatározása: Száraz, közvetlen talajvíz hatás alatt nem álló természetközeli gyepek alkotta kezelési egység

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- **Érintett Á-NÉR élőhelyek:** E2 - veres csenkeszes rétek

- **Érintett Natura 2000 élőhelyek:** 6210 - Meszes alapközetű féltértermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A szárazabb gyepek juhval, megfelelő körültekintés mellett lóval, esetleg szarvasmarhával történő mozaikos extenzív legeltetése az ideális gazdálkodási cél.

A gyepek fenntartása során elsődleges az inváziós fajok visszaszorítása és a területarányosan kis kiterjedés következtében az élőhelytípus teljes megőrzése, szukcessziójának megakadályozása.

Az elszántások miatt kiemelkedően fontos a meglévő állományok védelme illetve a korábban elszántott állományok rehabilitációja. Emellett a szántókkal határos területeken a vegyszerezés és gyomosodás is megelőzendő, melyhez pufferzóna kialakítása az ideális megoldás.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A kezelési egység jelentős részben gyepterületen fekszik, vagy azok szegélyterületeit is érinti, így a 69/2007. (X.18.) Korm. rendeletben meghatározott földhasználati szabályok az irányadók, Az egyedül álló idős őshonos fák és cserjék kímélendők.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód	Javaslatok	Megjegyzés
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.	
GY24	Gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a nemzeti park engedélyével történhet	
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges	
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságának be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell	
GY44	A legeltetési sűrűséget a működés szerinti nemzeti parkkal egyeztetni szükséges	
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék	
GY68	Legeltethető állatfaj: juh	
GY87	A szénát a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről	
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást	

	követő 30 napon belül	
GY118	Élőhelyrekonstrukció	
VA03	A területen szózó, vadetető, szózó nem létesíthető	

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Elsődleges szempont a száraz gyepek lehető legjobb állapotban történő megtartása, mivel azok a területen meglehetősen ritkák. Ennek érdekében fontos a szukcesszió, gyomosodás és inváziók megelőzése, visszaszorítása.

A KE5 egység erősen gyomos területei részben hasonló élőhelyekké fejleszthetők kezdeti intenzív kezelést jelentő rekonstrukcióval.

További fontos rekonstrukció a szántók peremlein esetlegesen történő elszántások visszagyepesítése és az újabb elszántások megelőzése.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Száraz gyepek az alapvetően mezofil-nedves tájban ritkán, magasabban fekvő, jellemzően homokos talajú dombokon alakultak ki. Az egyébként is megfogyatkozott, illetve kezeletlenség következtében degradálódott, cserjésedett gyepek között is ritkák a csenkeszes rétek (6210), ezért megőrzésük igen fontos természetvédelmi szempontból. A helyzet javítása érdekében az elérhető potenciális termőhelyi területeken kívánatos lenne az élőhelytípus rekonstrukciója.

KE4 – Spontán cserjésedő-erdősödő gyepek

a) Kezelési egység kódja: KE4

(b) Kezelési egység meghatározása: A szukcesszió során jelentős borítású fásszárú vegetáció miatt átalakult gyepek, a hajdani fátlan vegetáció maradványaival. Jellemzően korábbi gyepterületek - ritkábban kivett mocsár - amelyek megfelelő kezelésével még elérhető a gyepek rekonstrukciója.

(c) /Érintettség vizsgálata:

- ***Érintett Á-NÉR élőhelyek:*** P1 - Öshonos fafajú fiatalosok, P2a - Üde és nedves cserjések, P2b - Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

- ***Érintett Natura 2000 élőhelyek:*** nincs érintett típus

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: A kezelési egység területein a gyepek rekonstrukciója cserjeirtással, a fásszárúak visszaszorításával érhető el és az természetvédelmi szempontból kívánatos. Később a területet kaszálással és legeltetéssel kell hasznosítani. Fontos cél a további cserjésedés megakadályozása.

Amennyiben ez nem megvalósítható, az inváziós fásszárúak és tájidegen elemek visszaszorítása mellett a honos faállomány, mint természetes zárótársulás kialakítása is elfogadható lehet természetvédelmi szempontból.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A tervezési területre a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) . (X. 8.) Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Javaslatok	Megjegyzés
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.	
GY24	Gyepök természetvédelmi szempontú égetése csak a nemzeti park engedélyével történhet	
GY25	A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.	
GY26	Inváziós fászfárúak mechanikus irtása kötelező	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges	
GY30	A természetes gyepökben őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell	
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.	
GY44	A legeltetési sűrűséget a működés szerinti nemzeti parkkal egyeztetni szükséges	
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék	
GY68	Legeltethető állatfaj: juh	
GY118	Élőhelyrekonstrukció	A gyepegzálkodás alapja
GY119	Mezőgazdasági földterület első erdősítése támogatható.	A kialakuló honos növényzet lehető legjobb felhasználásával, amennyiben a gyeprekonstrukció már nem reális cél.
GY120	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.	A tájban jellemző fás legelők, legelőerdők kialakítása

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési, javaslatok:

A kezelési egység javaslatait alkalmazva a cserjések irtásával és szárazításával, majd legeltetéssel és kaszálással a kezelési egység élőhelyrekonstrukciója megoldható.

A cserjeirtást célszerű hosszabb időszakra (5-10 év) elnyújtani, a fokozatosság lehetővé teszi a gyepi fajok természetes térnyerését és az élőhely fokozatos átalakulásával az érzékeny fajok is könnyebben visszatelepülhetnek.

Amennyiben a cserjésedés előrehaladtával a gyeprekonstrukció elérhetetlenné válik, honos természetes faállományok kialakítása is megfelelő lehet, a természetes zárótársulások szintén

Natura 2000 jelölő élőhelytípusok közé tartoznak.

Minden esetben kiemelt figyelmet kell fordítani az inváziós fajok terjedésének meggátolására.

A lecsapolást szolgáló vizesárkok szerepét felül kell vizsgálni, ahol lehetséges biztosítani kell a vízvisszatartást.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területei jelenleg nem jelölő élőhelytípusba tartozók, holott korábbi állapotukban az aktuális ökológiai viszonyok szerint a 6210, 6410, 6440, 6510 jelölő gyepek élőhelytípusokba tartoztak, mely állapot elérése a természetvédelmi cél. A várhatóan megjelenő jelölő állatfaj a vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*). Ez azonban csak kiterjedt gyeprekonstrukciós beavatkozások után és az azt követő helyes gazdálkodással oldható meg. Ennek hiányában természetvédelmi szempontból elfogadható a szintén jelölő honos erdőállományok (91E0, 91F0, 91L0) kialakulásának támogatása is.

Mindkét lehetőség esetén kiemelkedően fontos a jelen lévő inváziós fajok féken tartása és az újabbak megjelenésének meggátolása.

KE5 – Jelentős inváziós fertőzöttségű és erősen gyomosodott fátlan élőhelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE5

(b) Kezelési egység meghatározása: Erősen gyomos és invazív lágyszárú fajok által dominált gyepek területek.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- **Érintett Á-NÉR élőhelyek:** OD - Lágyszárú özönfajok állományai, OF - Magaskórós ruderalis gyomnövényzet

- **Érintett Natura 2000 élőhelyek:** nincs érintett típus

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A területek legeltetéssel, kaszálással történő hasznosítása indokolt, de ez csak az inváziós fajok és takarmányozási szempontból nem megfelelő gyomok visszaszorítása után kezdhető meg. Először a gyepterületek rekonstrukciója szükséges.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

A tervezési területre a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.). Korm. rendelet előírásait kell alkalmazni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Javaslatok	Megjegyzés
GY10	Tárcsázás nem megengedett	
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos	
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.	
GY24	Gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a nemzeti park	

	engedélyével történhet	
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező	
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges	
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	
GY44	A legeltetési sűrűséget a működés szerinti nemzeti parkkal egyeztetni szükséges	
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék	
GY68	Legeltethető állatfaj: juh	
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.	
GY109	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.	
GY118	Élőhelyrekonstrukció	A gyepgazdálkodás alapja, mivel jelenleg gazdaságosan nem kezelhető, fátlan területek
GY120	Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása támogatható.	A tájban jellemző fás legelők, legelőerdők kialakítása

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési javaslatok alkalmazásával biztosítható a potenciális jelölő élőhelyé alakítása. Ennek érdekében a gyomállományok fizikai kezelése szükséges a teljes területen, amit követhet a tervszerű legeléses-kaszálós kezelés. A gyomok nagy aránya esetén az igénytelenebb legelő állatok (például magyar szürkemarka) alkalmazása javasolható.

A tisztító kaszálások megfelelő gyakorisága kulcskérdés, a rehabilitáció kezdetekor a kezelésnek az évi többszöri kaszáláson és szárzúzáson kell alapulnia.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területei potenciálisan jelölő gyepi élőhelyeknek (6210, 6410, 6440, 6510) megfelelő termőhelyek, melyek jelen állapotukban gyom propagulumforrásként még veszélyeztetik is a szomszédos élőhelyeket. Ezek miatt mindenképpen szükséges az inváziós állományok visszaszorítása, ami közvetlenül lehetővé teszi a természetközeli gyepi élőhelyek rekonstrukcióját is. A megfelelő gyepeken várható a jelölő faj vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) megtelepedése, felszaporodása.

KE6 – Az év jelentős részében víz borította természetközeli fás-erdős élőhelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE6

(b) Kezelési egység meghatározása: Olyan fásszárú növényzettel jellemezhető - erdei vagy cserjés jellegű - élőhely, amelynek kialakulásában és fennmaradásában a bőségesen rendelkezésre álló víznek közvetlen szerepe van. Mocsár- és láperdők, azoknak szinte kivétel nélkül természetes úton létrejött állományai.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- **Érintett Á-NÉR élőhelyek:** J1a - Fűzlápok, lápcserjések, J2 - Láp- és mocsárerdők

- **Érintett Natura 2000 területek:** 91E0 - * Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Bár nem minden esetben üzemtervezett erdők - sok esetben kivett mocsár területek - fiziognómiájuk következtében erdőként célszerű velük foglalkozni.

Természetvédelmi szempontból kiemelten fontos erdők, melyek lehetőség szerint kivonandók a gazdálkodásból. Gazdálkodás esetén általános kíváncsi a vegetációs időszakon kívüli fahasználat. Az átázott, laza talaj következtében kiemelkedően fontos a fagyott talajon történő munkavégzés, a lehető legkisebb talajterhelést jelentő gépek és módszerek alkalmazása.

Az állományok újratelepítéskor csak honos és termőhelynek megfelelő fajok alkalmazhatók.

Amennyiben inváziós fajok jelennek meg, azok visszaszorítása fontos.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól

A vonatkozó erdőterv rendelet és üzemtervek előírásai.

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Javaslatok	Megjegyzés
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése	
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembevételével	
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel)	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa	

	jelenlétének biztosítása	
E24	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében)	
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban	
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása	
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal	
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása	
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása	
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lág- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően	
E81	Faanyag közelítése csak fagyott talajon	
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása	
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni.	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	
V05	Vegyszer használata kizárólag fajnjektálás során lehetséges.	
V11	A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.	

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területei jó természetességű, potenciális zárótársulások, így a rekonstrukció illetve élőhelyfejlesztés igénye viszonylag csekély.

Mivel elsődleges szerep van az élőhelyeken a víznek, a szárazodó részeken vízvisszatartással megakadályozható a területek degradációja.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A jelen lévő és megőrzendő élőhelytípusok (91E0) mocsár- és láperdei, természetes életközösségek, melyek megőrzése kiemelkedően fontos.

A körültekintő kezelés az élőhelyek mellett jelölő fajok (vérfű hangyaboglárka - *Maculinea teleius*, vöröshasú unka - *Bombina bombina*) életfeltételeit is biztosítja.

A kezelési egység gazdaságilag csekély jelentőséggel bír, ráadásul a vizes termőhelyi adottságok miatt erősen korlátozott művelhetőséggel. Ezért legjobb megoldás a gazdálkodás és beavatkozás nélküli fenntartás lehet.

KE7 – Talajvíztől függő természetközeli fás-erdős élőhelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE7

(b) Kezelési egység meghatározása: Jó vízellátottságú talajokon kialakult természetes és természetközeli erdős élőhelyek, puha- és keményfás ligeterdők, ritkábban gyertyános-kocsányos tölgyesek. Állományaik általában zártak, de lehetnek ligetes szerkezetűek is.

Kialakulásukat tekintve legnagyobb arányban régi természetes állományok helyén, folyamatos gazdálkodás során fenntartott erdők, kisebb részben pedig visszaerdősödési folyamatok eredményeként alakultak ki, esetleg erdősítés során, a közelmúltban hozták azokat létre.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- **Érintett Á-NÉR élőhelyek:** J4- Fűz-nyár ártéri erdők, J6 - Keményfás ártéri erdők, K1a - Gyertyános-kocsányos tölgyesek, P2a - Üde és nedves cserjések, P3 Újjonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés, RA - Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok

- **Érintett Natura 2000 területek:** 91E0 - * Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), 91F0 - Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*), 91L0 - Illír gyertyános-tölgyesek (*Erythronion-Carpinion*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: Általános irányelvként ajánlható a vegetációs időn kívüli fahasználat (szept 1 – márc 31-ig). A területen a tipikus gyertyános-kocsányos tölgyes állományok ritkák, sokszor a keményfás ligeterdőkkel átmenetet mutatók, ezért ezek kíméletes kezelése kiemelkedően fontos.

Az összes ide tartozó típus természetességének megőrzése érdekében fontos a folyamatos erdőborítás biztosítása, a természeteshez minél jobban közelítő tér, kor és fafajszerkezet kialakítása.

A kezelési egységben a vadgazdálkodást szolgáló, a vadászatot elősegítő, infrastruktúra, a létrehozott lőnyiladékok kialakítása előtt az illetékes nemzeti park igazgatóság értesítése szükséges.

Az élőhelyek megfelelő vízellátását hosszú távon is biztosítani kell, a területről vizet elvezetni nem lehet.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások:

Betartandó az 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól

A vonatkozó erdőterv rendelet és üzemtervek előírásai

Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Javaslatok	Megjegyzés
E05	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése	

E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembevételével	
E11	A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részletként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel)	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása	
E24	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében)	
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban	
E28	Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre szorítása, illetve ehetőség szerinti teljes eltávolítása	
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is	
E47	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása	
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal	
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása	
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása	
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása	
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is)	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lág- és fásszárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően	
E81	Faanyag közelítése csak fagyott talajon	
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása	
V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	
V05	Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.	
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a	

vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni.	
--	--

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területei jó természetességű, potenciális zárótársulások, így a rekonstrukció illetve élőhelyfejlesztés igénye viszonylag csekély.

Mivel az élőhelyeken a talajvíz megfelelő szintjének megléte fontos, a területről vízelvezetés nem ajánlható, a meglévő csatornák ökológiai szempontú kezelése, esetenként megszüntetése, vízvisszatartása szükséges.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A jelen lévő és megőrzendő élőhelytípusok (91E0, 91F0, 91L0) természetes erdei életközösségek, melyek megőrzése kiemelkedően fontos. A kezelési egység erdeinek, főképp a keményfás állományoknak a gazdaságilag jelentősége nagy, ezért fontos a természetkímélő erdőgazdálkodás megvalósítása. Körültekintő erdőgazdálkodással az élőhelyek mellett jelölő (vérfű hangyaboglárka - *Maculinea teleius*) és az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő más fajok (például nagy szarvasbogár - *Lucanus cervus*) életfeltételei is biztosíthatók.

KE8 – Alacsony természetességű fás-erdős élőhelyek

(a) Kezelési egység kódja: KE8

(b) Kezelési egység meghatározása: Természetes és természetközeli élőhelykategóriákba nem sorolható erdőrészek, foltok, állományok. Jellemző a tájidegen fajok jelenléte, amelyek nem ritkán állományalkotók.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- **Érintett Á-NÉR élőhelyek:** RDb - Öshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők, S1 - Akác ültetvények, S3 - Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők, S7 - Nem öshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok

- **Érintett Natura 2000 élőhelyek:** Nem sorolhatók Natura 2000 élőhelytípusba.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az erdőgazdálkodás során a legfontosabb, hogy a szomszédos természetes és természetközeli élőhelyek védelme ne kerüljön veszélybe. Ez egyrészt az alkalmazott vagy spontán megjelenő inváziós fajok visszaszorítását jelenti, másrészt a végzett erdészeti munkálatok körültekintő végzését.

A kezelési egységben a vadgazdálkodást szolgáló, a vadászatot elősegítő, infrastruktúra, a létrehozott lőnyiladékok kialakítása előtt az illetékes nemzeti park igazgatóság értesítése szükséges.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

Betartandó az 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól

A vonatkozó erdőterv rendelet és üzemtervek előírásai

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

E05	egyéb	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
E06	Egyéb	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
E07	egyéb	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése.
E14	fajvédelem	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E23	fajvédelem	Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása.
E24	fajvédelem	Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.
E26	állománynevelés	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E39	véghasználat	A mikroélőhelyek fenntartása.
E40	véghasználat	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E47	felújítás	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talaj-előkészítés elhagyása.
E50	felújítás	A vágásterületen való égetés mellőzése.
E51	felújítás	Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal.
E81	egyéb	Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon.
VA01		Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Közép és hosszútávon célszerű az ide sorolt állományok honos fajokkal történő lecserélése, mely megfelelő kezelés mellett jelölő élőhelyek kialakulását eredményezi.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységet erősen módosított, sok esetben a szomszédos, jobb természetességű állományokra (91E0, 91F0, 91L0) vagy akár gyepekre (6210, 6410, 6440, 6510) is veszélyt jelentő inváziós fajokból létrehozott vagy spontán létrejött állományok alkotják. A honos fafajokra történő áttérés nem csak ezt a veszélyt szünteti meg, de megteremti a lehetőséget a területen potenciális zárótársulások, egyben jelölő élőhelytípusok kialakulására.

KE9 Mezőgazdasági és közlekedési területek

a) Kezelési egység kódja: KE9

(b) Kezelési egység meghatározása: Intenzív mezőgazdaság alatt álló területek, beleértve a halastavakat is, valamint az ezeket kiszolgáló telephelyek, roncsterületek, továbbá a közlekedési infrastruktúra jelentős területű részei.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

- **Érintett Á-NÉR élőhelyek:** T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák, T9 - Kiskertek, T10 - Fialat parlag és ugar, U4 - Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók, U9 - Állóvizek, U11 - Út- és vasúthálózat

- **Érintett Natura 2000 területek:** Nincsenek érintett élőhelyek.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok: A kezelési egység területeinek kezelésében a környező természetesebb élőhelyek kímélete legyen a vezérlő elv. Kerülni kell a túlzó vegyszerhasználatot, a környezetre veszélyes, különösen a vizekre veszélyt jelentő szerek alkalmazását. A gyomosodás, kiemelkedően az inváziós gyomok terjedésének megakadályozása szintén fontos.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

a) Kötelezően betartandó előírások

A „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendeletben megfogalmazott előírások, valamint a Kölcsönös megfeleltetés előírásainak betartása.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok:

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen
SZ43	Fás szárú energetikai ültetvény telepítése tilos
SZ52	Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel
SZ54	Szántó füves élőhellyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.

SZ67	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákban álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell
SZ74	Őshonos fajokból álló fasorok, facsoportok, szoliter fák, cserjefoltok telepítése

(f) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési, javaslatok:

A szántó területek gyepké, vagy honos fafajú, termőhelyazonos erdővé alakítása természetvédelmi szempontból kedvezőbb a jelenlegi állapotnál, ezért ilyen jellegű élőhelyrekonstrukciók támogathatók a területen. A tulajdoni viszonyok és a mezőgazdaság ismeretében ennek azonban meglehetősen csekély az esélye.

A területeken a vízelvezetés mértékét nem szabad fokozni, sőt szükséges megvizsgálni, vannak-e felesleges vízelvezető árkok, amelyek megszüntetése a teljes terület vízellátását javíthatja.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A területek jelölő értékektől mentesek, de környezetükre gondatlan kezeléssel jelentős hatást gyakorolhatnak, akár a vegyszerek, akár az innen kikerülő inváziós fajok révén. Így kisebb mértékben, de minden jelölő élőhelytípusra (3150, 3160, 6210, 6410, 6440, 6510, 7230, 91E0, 91F0, 91L0) hatással vannak az itt alkalmazottak is.

3.2.1.2. Vadgazdálkodás

A túltartott nagyvadállomány, kiemelten a gímszarvas, őz és a vaddisznó az erdei élőhelyek mellett a vizes élőhelyekre jelent veszélyt. A természetes erdőfelújításához elengedhetetlen a vadállomány létszámának csökkentése, legalább a jelenlegi felére. Szintén a vadállomány létszámának jelentős csökkentése szükséges ahhoz, hogy az idegenhonos és nem tájhozonyos erdőállományokat ligeterdőkke illetve tölgyesekké lehessen alakítani. A kezelési javaslatok mind erdő, mind gyep, illetve vizes élőhelyre vonatkozathatók.

Kód	Vadgazdálkodási előírások	Megjegyzés
V01	Szóró, szóó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	A külön tilalommal nem jelölt kezelési egységekben
V02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni.	A teljes területre vonatkozik, bár a javaslat erdészeti specifikus, ez a mennyiség a gyepeket is kevésbé terheli
V03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.	A zavarásra érzékeny kezelési egységekben: KE1, KE2, KE3, KE6

3.2.1.3. Vízgazdálkodás

A tervezési terület egy része a hajdani Dráva medermaradványainak meglévő hálózata. Ezek a területek a szukcesszió különböző fázisaiban vannak. Az esetek többségében agrárművelésre alkalmatlan területek, viszont a környező mezőgazdasági egységek vízellátásában jelentős szerepük

van. Ugyanakkor a mezőgazdaságban használt vegyszerek jelentős hatással vannak a vizes élőhelyekre.

A vízi és vízparti vegetációt érintő fenntartási munkák egyes jelölő (vöröshasú unka - *Bombina bombina*, mocsári teknős - *Emys orbicularis*) illetve közösségi jelentőségű (dunai göte - *Triturus dobrogicus*) fajok esetében csökkentik a meghatározó, természetes élőhelyfoltok (vízbe lógó fák, gyökerek, békalencsés stb.) kiterjedését, valamint csökkentik a víztér leárnýékoltsáát. Ezért a Korcsina, Körcsönye, Sellyei-Gürü, Fekete-víz és mellékcsatornáik vízínövényzetének teljes eltávolítása nem kívánatos.

Törekedni kell arra, hogy ahol természetes parti vegetáció alakult ki, abból a bel- és árvízvédelem figyelembe vétele mellett, a lehető legnagyobb arány maradjon meg. Ilyen módszer lehet a vízfolyás egyik partjáról végzett gépi munka vagy idős faegyedek megkímélése. Ahol erre lehetőség van, javasoljuk a mederben történő víztározás lehetőségének megvizsgálását, ezzel, a környező területeken, főleg gyepek, mocsarak, ligeterdők esetében, vízviisszatartást, talajvízszint emelést lehet elérni.

A fentiek miatt, a csatornák időszakos vízkárelhárítási, és vízrendezési fenntartási munkáinak kivitelezését megelőzően, természetvédelmi-ökológiai szempontokat figyelembe vevő, aktuális vízkárelhárítási és vízrendezési terv készítését és egyeztetését javasoljuk a működési terület szerinti Nemzeti Park Igazgatósággal.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Mind a gyepek, mind a vizes élőhelyek szárazabb területein (KE2, KE3, KE4, KE5) jelentős mértékű az agresszíven terjedő lágy- és fásszárú növények terjeszkedése. Ezeket csak rendszeres, célzott kaszálással lehet viisszaszorítani. A vizes élőhelyeknél a vízszintemeléssel elérhető lenne az aranyvessző viisszaszorítása. Mivel nincsenek olyan vízfolyások a közelben, melyekből a feltöltés lehetséges volna, ezért csak a víz viisszatartása az egyetlen megoldás. Ennek a környező mezőgazdasági területek is profitálhatnak.

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság távlati elképzelései között szerepelnek a terület vízállapotát javító elgondolások, azonban a bonyolult tulajdonosi szerkezet és a vízfolyások esetében megjelenő vízügyi szabályozások ennek megvalósítását nehezítik.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A kezelési egységekben javasolt területhasználat általában biztosíthatja az előforduló jelölő növény és állatfajok védelmét. Ezek közül egy jelentős kivétel mutatkozik, a jelölő fajok között a várthoz képest meglepően kis példányszámú populációval jelen lévő vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

A vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) fajvédelme

A lepkék érdekében a helyes területhasználat a mozaikos kaszálás vagy az alacsony intenzitású legeltetés (szarvasmarha vagy ló). A minél mozaikosabb vegetáció a hangyagazdák szempontjából is a legkedvezőbb. A nagy tömegű, talajszerkezetet betömörítő gépek használata kerülendő, az extenzívebb kisépes kézi módszerek az ideálisak. Mindenképpen fontos olyan gypfoltokat megörizni, ahol a vérfű kifejlődhet, a lepkék lerakhatják petéiket. A búvósávokat minél szélesebbre érdemes meghagyni, mivel a hosszú, de túl vékony (2-3m széles) búvósáv – bár területarány szempontjából megfelelőnek tűnhet – mikroklimatikusan mégsem tud búvóhelyet biztosítani, a sáv kiszárad, a növényzet szegély jelleggel megváltozik és a lepkék nem rakják le petéiket. A mélyebben fekvő, vízállásos vagy mocsaras részeket ritkán vagy egyáltalán nem kell kaszálni, az eutrofizáció megelőzése érdekében céljából. A kaszálások időzítése elsődleges jelentőségű, alapvetően a homogén, július közepére már erőteljesen virágzásba fordult vérfűállományok az

optimálisak, ahol a tápnövény nagy mennyiségben jelen van. Szomszédos új élőhelyek létesítése esetén, amennyiben az előzőleg mezőgazdasági művelés alatt volt, a felső talajréteg a túl magas koncentrációjú műtrágya-felhalmozódás miatt esetlegesen eltávolítandó, majd vérfű maggal kevert gyeppel vetésével, vagy vérfű növények áttelepítésével lehet elérni a kívánt hatást.

A faj érdekében megtalált populációk mindkét helyszínén (Csányosrői gyepek, Sellyei északi gyepek) fontosak ezek az intézkedések, de a többi kezelési egység megfelelő élőhelyein végrehajtva tovább javíthatja a faj helyzetét. A fajnak megfelelő élőhelytípusok elsősorban a 6510, de sokhelyütt a 6440, 6210 is megfelelő lehet fajösszetétele, a vérfű jelenléte alapján.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezési területen részletes vegetáció térképezése, botanikai felmérés történt. A tervezési területen faj és élőhely szintű kutatás jelenleg nem folyik. A terület kijelölésekor, és a terv készítésének évében az alapadatok, jelölő élőhelyek, jelölő fajok, felmérése megtörtént. A területen a gerinctelen állatsoportok fajspecifikus alapfelmérése hozhat még új eredményeket.

Kifejezetten felmérésre érdemes a keleti lápi bagoly (*Arytrura musculus*) fokozottan védett és Natura 2000 listás faj állományának felderítése is, amely az elkészült élőhelytérkép tanúsága szerint potenciálisan jó élőhelyekkel rendelkezik a területen, de a felmérések során nem került elő.

A területről meglepően kis populációval ismert vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) állománya folyamatos monitorozást kíván, elsősorban a már ismert előfordulási helyeken, de figyelni kell a megjelenésére alkalmas további élőhelyeket is. Ennek érdekében minden esztendőben szükséges egy, a nappali lepkék felmérésére kidolgozott NBmR protokoll szerinti felmérés.

Ugyanígy NBmR szerint monitorozandó a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) állománya, minimum 3 évenként.

A mocsári teknős, vöröshasú unka és vidra állományának monitorozása azok stabilitása miatt nem szükséges. Amennyiben az állományok a rendszeres észlelések szerint ritkulónak tűnnek, ki kell jelölni a megfelelő módszert és aszerint felmérni az adott faj aktuális helyzetét.

A jelölő élőhelyek esetében a területen monitoring tevékenység nem történt, és jelenleg sem folyik.

A terület állapotának és a jelölő értékek között is szereplő élőhelyek természetvédelmi helyzetének követésében fontos az élőhelyek ismétlődő felmérése. Ennek érdekében a teljes terület élőhelytérképének legalább 15 évenkénti felülvizsgálata javasolt.

A lápos élőhelyek monitorozása a hidrológiai és szukcessziós viszonyok változása miatt bekövetkező változások nyomkövetése miatt fontos, ezért javasoljuk a 3160 - Természetes disztróf tavak és tavacskák, 6410 - Képerjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyag-bemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*), 7230 - Mészkedvelő üde láp- és sásrétek élőhelytípusok, valamint a 91E0 láperdő, lápcserjés jellegű változatainak monitorozását a területen, az NBmR módszertana szerint.

A területen regionális szinten, de országosan is jelentősnek mondhatók a 6440 - Folyóvölgyek *Cnidion dubii*-hoz tartozó mocsárrétjei és a 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) állományai, melyek egyben a területre jellemző füves élőhelyeket is jól jelenítik meg, így ezek felvétele a Natura 2000 hálózat monitoringjába célszerű.

Lokális-regionális jelentőségű a 6210 - Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) élőhely, amelynek aktuális helyzete jól megítélhető az ismételt élőhelytérképek kiértékelésével, de a róla alkotott kép társulásmonitorozással finomítható, ezért lehetőség esetén annak elvégzése is javasolt. Ezen füves élőhelyek monitorozására szintén megfelelő az NBmR módszertana.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

A területen ex lege védett lápi területek találhatók, melyek kezelésében, védelmében az 1996. évi LIII. törvény által megszabottak az irányadók.

A terület teljes egészében a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterülete, ezért figyelembe veendő a 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről.

Natura 2000 területként az egész terület kezelését alapvetően 269/2007. (X.18.) Kormányrendelet határozza meg.

A terület tulajdonosi viszonyaira a magántulajdon erős dominanciája jellemző, ezek aránya 87%, míg az állami területek nem érik el a 8%-ot. Kiemelkedően fontos ezért megfelelő támogatási rendszer működtetése, amely a kompenzációs támogatásokon keresztül bírhatja rá a tulajdonoskat a terület természetvédelmi szempontból megfelelő, a Natura 2000 jelölő értékeket megőrző és fejlesztő kezelésére.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Alapvetően az egységes területalapú támogatások (22/2010. (III.16.) FVM rendelet) és azon felül a mező- és erdőgazdálkodás során, a kötelező előírások miatt igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetések, illetve a környezet- és természetvédelmi célú, önkéntesen vállalt mező- és erdőgazdálkodási támogatások tartoznak ide.

1. Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

– A 269/2007. (X. 18.) Korm. sz. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a Natura 2000 területek gyepeire vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján, ezért a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe.

– A Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben levő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől a faállomány korától és összetételétől függ.

2. Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások.

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok (AKG) közül az ország egész területén igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok a 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet jelenleg hatályos (a 2009-2014 közti időszakban) rendelkezései alapján érhetők el. Az AKG tehát középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit az ágazatért felelős miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályozza.

Az erdőterületekre vonatkozóan erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.

3. Nem termelő mezőgazdasági beruházások önkéntesen igénybe vehető támogatások.

A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjólét értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (pl. madárodúk telepítése).

A Natura 2000 területektől függetlenül, a fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára elérhető az egységes területalapú támogatás (SAPS), melynek mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt, miniszteri rendeletben. Jelenleg a 23/2013. (IV.9.) VM rendelet hatályos. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008. (IV. 24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

A támogatások kihasználtsága

A Natura 2000 területet 49 MEPAR blokk érinti, összesen 1800 hektár területen, ami a teljes terület meghaladó, ennek oka a több tömbre osztható site kialakítás és a MEPAR blokkok túlynúlása. Az érintett blokkok területéből támogatható 1200 hektár, amely még mindig több, mint a teljes terület. Mindenképpen elmondható, hogy a terület nagy része, elsősorban a gyepek művelési ágú területek, melyek 55,5%-ot tesznek ki, és a szántók (7,5%), mint mezőgazdasági területek, számíthatnak ilyen besorolásra. Ugyanakkor igen jellemző, hogy a gyepek művelési ágú területek jó részén a megszűnt vagy megváltozott gazdálkodás következtében előrehaladott cserjésedés tapasztalható.

A magán tulajdonosok azon része, aki aktívan foglalkozik területe művelésével - vagy az azt bérlő gazdálkodó - az esetek túlnyomó részében felveszi a területalapú támogatásokat, köztük a Natura 2000 jogcímen járó támogatásokat a gyepek területekre.

Ennek a látszólagosan kedvező helyzetnek a fonáka, hogy az elcserjésedő területekre támogatás nem vehető fel, csak azok megtisztítása, rekonstrukciója után, pedig az ilyen területek aránya, ahogy az az elvégzett térképezés adataiból is látható, jelentős. Természetvédelmi szempontból a még rekonstruálható gyepek cserjétlenítése előnyös, de a gyepi fajokat már nem tartalmazó, záródó, fafajokat is tartalmazó, potenciális állapot felé haladó, invázióval nem sújtott cserjések esetében megfelelő lehet az erdővé nyilvánítás is - ez ugyanúgy jelölő élőhely kialakulásához vezet.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Gyepeknél a területalapú támogatáson kívül az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok támogatása esetén javasolt az extenzív gyepegzálkodás vagy az ökológiai gyepegzálkodás célprogramokat igénybe venni.

A jelenlegi támogatási rendszer a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet szerint a legeltetés esetére kötelezően előírt tisztító kaszálás, és a kaszálás esetére előírt, legalább évi kétszeri kaszálás esetében egyértelműen ellentétesek a természetvédelmi érdekekkel. Mindkettő fajszegény, bár agrotechnikai szempontból ápoltnak tűnő kaszálók kialakulását eredményezi, ami gyökeresen ellentétes a Natura 2000 célkitűzésekkel. A kaszátlanul maradó terület kijelölésénél általában a parcella szélét javasolják, az ellenőrizhetőség és a tényleges hatásosság azonban ezt nem indokolja, legalább ilyen létjogosultsága van a parcella közepi lábön hagyott növényzetnek is, emellett szükséges lenne a jelenleg meghatározottat meghaladó területegység fennhagyása, annak alakjának szabályozása (keskeny sávok sok szempontból nem megfelelőek, holott ez gyakori megoldás)

A javasolt változtatás mind az extenzív, mind az ökológiai legeltetés esetén, a magas természetességű gyepeknél, a kaszálás kötelező voltának eltörlése, az extenzív és ökológiai kaszáláskor az évi kétszeri kaszálás tiltása szükséges, kivéve, ha egyeztetés történik a terület természetvédelmi kezelőjével, az illetékes nemzeti park igazgatósággal.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz. Mivel ezek a területek nem támogatható területszámok, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók egyes területeken eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyeptárolást.

A területek mozaikosságának, diverzitásának megőrzése érdekében fontos lenne, hogy egyes blokkokban a támogatható részekbe ékelődő, nem támogatható területek is támogatásban részesüljenek, például a nem termelő beruházásokhoz hasonlóan, mert ezek a részek - cserjések, vizenyős területek, elnádásodott foltok, stb. - igen jelentős ökológiai szerepet töltenek be és támogathatóság híján ki vannak téve az erőltetett, amúgy sem gazdaságos művelés veszélyének.

Az erőteljes szukcessziós nyomás miatt egyes részekben - kiemelhető ebből a szempontból a Sellyei részegység - a 128/2007. (X.31.) FVM rendeletben alapján nyújtotthoz képest jelentősen megnövelt támogatás mellett lehetséges csak az egyes jelölő fajok és élőhelyek, valamint a terület diverzitásának megőrzése szempontjából kiemelkedő fontosságú gyepek fenntartása.

Elsődleges érdek, hogy az állami erdőgazdálkodók is igénybe tudják venni a Natura 2000-es támogatást az itt lévő erdők után, mivel a természetvédelmi javaslatok csak így érvényesülhetnek teljes körűen.

3.3.2. Pályázati források

Jelenleg a területen megvalósítás vagy tervezés alatt levő közvetlen természetvédelmi célú pályázat nem ismert.

A területet közvetlenül nem érinti, de az egész tájra koncentrál az Ős-Dráva program, amely komplex vidékfejlesztési stratégiája részeként a terület általános vízellátásának javítását is célul tűzte ki a felszíni vízrendszer átalakításán keresztül. A terv készítéséig ennek részeként még nem valósultak meg vízpótló vagy vízellátást javító beruházások, így egyelőre érezhető hatása nincs.

A tervezési területen KEHOP, LIFE+ természetvédelmi célú pályázatok indítására vagy abban való részvételre van leginkább lehetőség. Sajnálatosan a széttagolt, dominánsan magán tulajdoni viszonyok miatt nehezen megvalósíthatóak az ilyen jellegű pályázatok, szükséges lenne könnyebben, kisebb adminisztrációs terhek mellett elérhető, kisebb volumenű beavatkozásokhoz illeszkedő pályázati források megteremtése.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A projekttervben elfogadottak szerint a következő kommunikációs eszközök elvégzése volt várható:
- **jegyzőkönyvezett terepbejárás** (önkormányzati hirdetmény illetve közvetlen megkeresés alapján az érintettek és érdeklődők az ügyfél vezetése mellett megtekintik a területet és megismerik az alapvető értékeket, célokat, emellett egyeztetésre is lehetőség nyílik)

megvalósulása: a terv egyeztetési változatának bemutatásakor csekély érdeklődés mutatkozott, a jelen lévők nem tartottak igényt a fórum után tervezett terepi bejárás megtartására

- **falufórum** (részletes beszámoló a lakosság, az érintett gazdálkodók, és más érintettek számára a fenntartási terv készítésének addigi eredményeiről, véleménynyilvánítás biztosítása)

megvalósulása: A 2014. augusztus 21-én megtartott fórumon a részvétel sajnálatosan módon

igen csekély volt, holott a közvetlenül, vagy hirdetmény útján közvetve meghívottak köre a területhez viszonyítva megfelelően szélesnek nevezhető, a főbb magángazdálkodók közvetlenül is megkapták a meghívót. A fórumon bemutatásra került a terv, a felmerülő kérdéseket pedig megvitatták a jelen lévők. Az eseményről jelenléti ív és jegyzőkönyv készült, melyben néhány apróbb módosítást kértek, amely beépítésre került az elkészült tervbe.

- **önkormányzati közzététel**, (a fenntartási terv eredményeinek elérhetősége, a mind szélesebb körű ismertség, nyilvánosság és véleménynyilvánítás biztosítása);

megvalósulása: Az önkormányzatoknak küldött megkeresés alapján önkormányzati a 201. augusztus 21-i fórumot megelőzően hirdetmények kerültek elhelyezésre az alábbi címlistában felsorolt 13 polgármesteri hivatalban a megfelelő tartalommal, a fórummeghívó és a tervek internetes elérhetőségére vonatkozóan.

- **érintettek tájékoztatása** levélben vagy e-mailban történő megkeresése.

megvalósulása: a következő fejezetben felsorolt 43 címzett számára a tájékoztató és egyeztető fórumra szóló meghívó kiküldésre került

- **weboldal fenntartása** aktuális információkkal és az elkészült anyagokkal

megvalósulása: a terv készítése során folyamatosan kerültek fel az elkészülő anyagok a <http://ddnp.nemzetipark.gov.hu/natura-2000-fenntartasi-tervek> webcímre a megfelelő alfejezet alá, legkésőbb az egyeztetésre szóló meghívások kiküldéséig, hogy az érdeklődők onnan előzetesen letölthessék és így a fórumra tájékozottan érkezhessenek.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

címzett	érintettség	cím
Dél-Dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7621 Pécs, Papnövelde u. 13-15.
Dél-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	Pécs, Köztársaság tér 7, 7623.
Pécsi Bányakapitányság	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7623 Pécs, József A. u. 5.
Baranya megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7634 Pécs, Kodó dűlő 1. baranya-nti@nebih.gov.hu
Baranya megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7633 Pécs, Lázár Vilmos u. 12.
Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Baranya megyei Igazgatósága	Natura 2000 területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szerv	7622 Pécs, Nagy Lajos király útja 9., III. em.
Siklósi Körzet Falugazdász Iroda	falugazdász	7960 Sellye, Zrínyi Miklós u. 4.

Szigetvári Körzet Falugazdász Iroda	falugazdász	7900 Szigetvár, Alapi Gáspár u. 6.
Tótszentgyörgy Község Önkormányzata	önkormányzat	Tótszentgyörgy, Fő u.55. 7981
Csányoszró Község Önkormányzata	önkormányzat	Csányoszró, Kossuth u.64 7864
Vajszló Polgármesteri Hivatal	önkormányzat	Vajszló, Széchenyi u.13. 7838
Zaláta Község Önkormányzata	önkormányzat	Zaláta, Rákóczi u.33. 7839
Sósvertike Község Önkormányzata	önkormányzat	Sósvertike, Petőfi u.11. 7960
Sellye Polgármesteri Hivatal	önkormányzat	Sellye, Dózsa György u.1. 7960
Lakócsa Község Önkormányzata	önkormányzat	Lakócsa, Petőfi u.11. 7918
Potony Község Önkormányzata	önkormányzat	Potony, Petőfi u.9. 7977
Felsőszentmárton Község Önkormányzata	önkormányzat	Felsőszentmárton, Kossuth u.8. 7968
Drávafok Község Önkormányzata	önkormányzat	Drávafok, Fő u.3. 7967
Markóc Község Önkormányzata	önkormányzat	Markóc, Fő u.26. 7967
Drávakeresztúr Község Önkormányzata	önkormányzat	Drávakeresztúr, Petőfi u.66. 7967
Bogdása Község Önkormányzata	önkormányzat	Bogdása, Kossuth u.24. 7966
Lakócsai Dráva Ártér Vadásztársaság	egyéb gazdálkodó	7623 Pécs , Meszes dűlő 9/1.
Sellyei Pagony Vadásztársaság	egyéb gazdálkodó	7966 Bogdása, Körcsönyepusztá
Dráva Agro Zrt	egyéb gazdálkodó	7968 Felsőszentmárton, Fő utca
Dél-Zselic Vadásztársaság	egyéb gazdálkodó	7900, Hoboli U. 1. Szigetvár
Gróf Draskovich Iván Vadásztársaság	egyéb gazdálkodó	7960 Sellye, Dráva u 3.
Zaláta és Környéke FT Vadásztársaság	egyéb gazdálkodó	7839,Zaláta, Rákóczi utca 6.
Naszig Kft.	egyéb gazdálkodó	7960 Sellye, Nagysziget 54.
Putnoki Lajos, Gürü Horgász Egyesület	egyéb gazdálkodó	7960 Sellye, Dráva u. 21.
12 magántulajdonos	gazdálkodó	
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Baranya megyei Helyi Csoport	érintett helyi civil szervezet	7622, Pécs, Siklósi út 12.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett?	Hogyan?	Beépült a tervbe?	Hogyan?
Dél-Dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	igen, levélben	egyetért a terv tartalmával		
Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	nem			
Pécsi Bányakapitányság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	igen, levélben	tudomásul veszi, de felhívja a figyelmet a Zaláta I bányatelek érintettségére	igen	3.2. fejezetben Bányászat szakaszba beírásra került
Baranya megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	igen, levélben	nem emelt kifogást		
Baranya megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság	Tájékoztatás levélben, meghívás egyeztetésre, fórumra	nem			

-

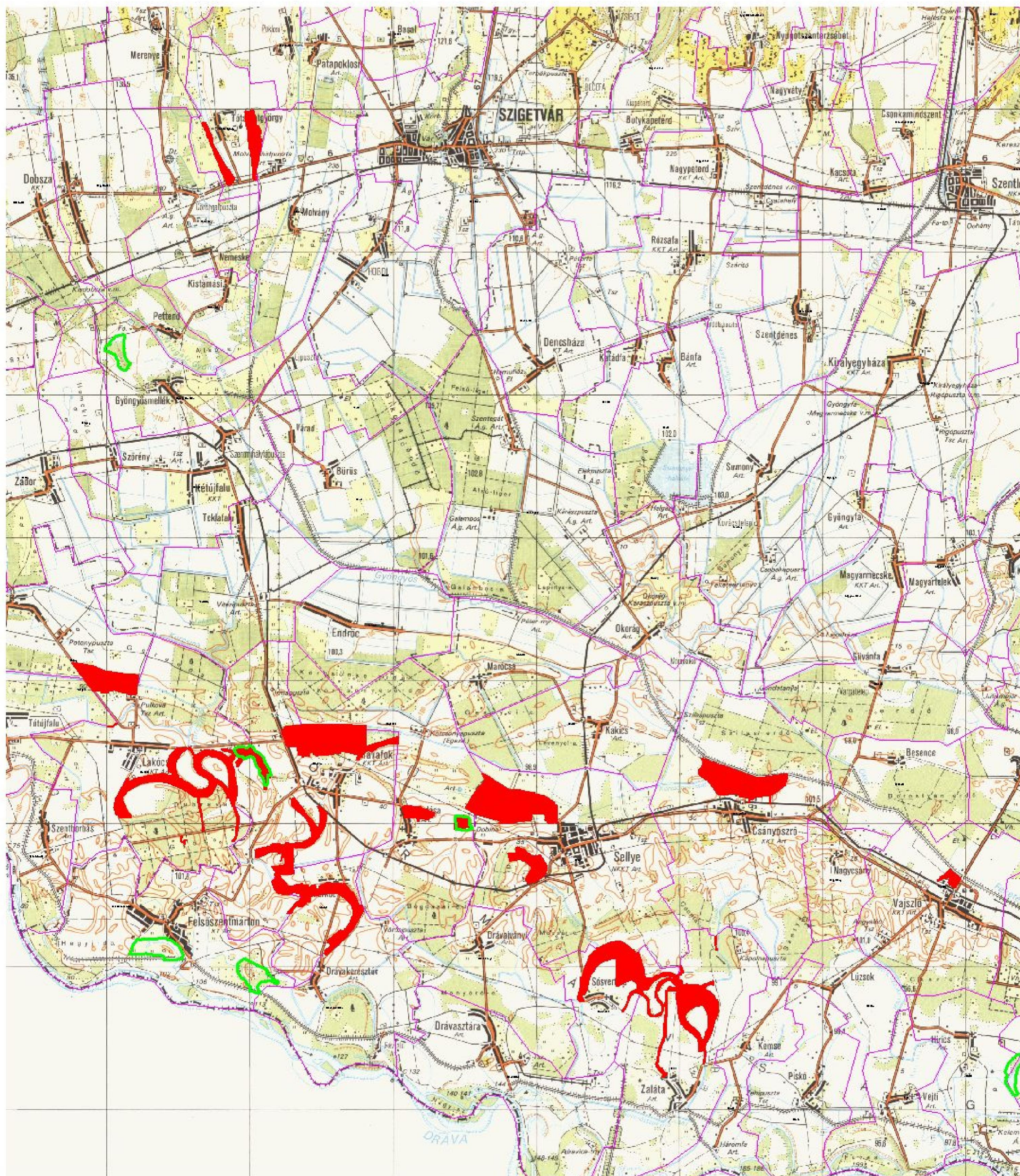
3. Térképek

1. Térkép: A terület áttekintő térképe
2. Térkép: A kezelési egységek térképe, 3 lapon
3. Térkép: A terület élőhelytérképe, 10 lapon

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kijelölési térképe
M 1:100 000

Jelmagyarázat

- ex lege lápok
- HUDD20052 - Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kijelölése
- közigazgatási határok

Alaptérkép: EOTR 1:100 000 topográfiai térkép

3000 0 3000 6000 Meters
2014. augusztus

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
kezelési egységei 1
M 1:25 000

Kezelési egységek

- KE1
- KE2
- KE3
- KE4
- KE5
- KE6
- KE7
- KE8
- KE9

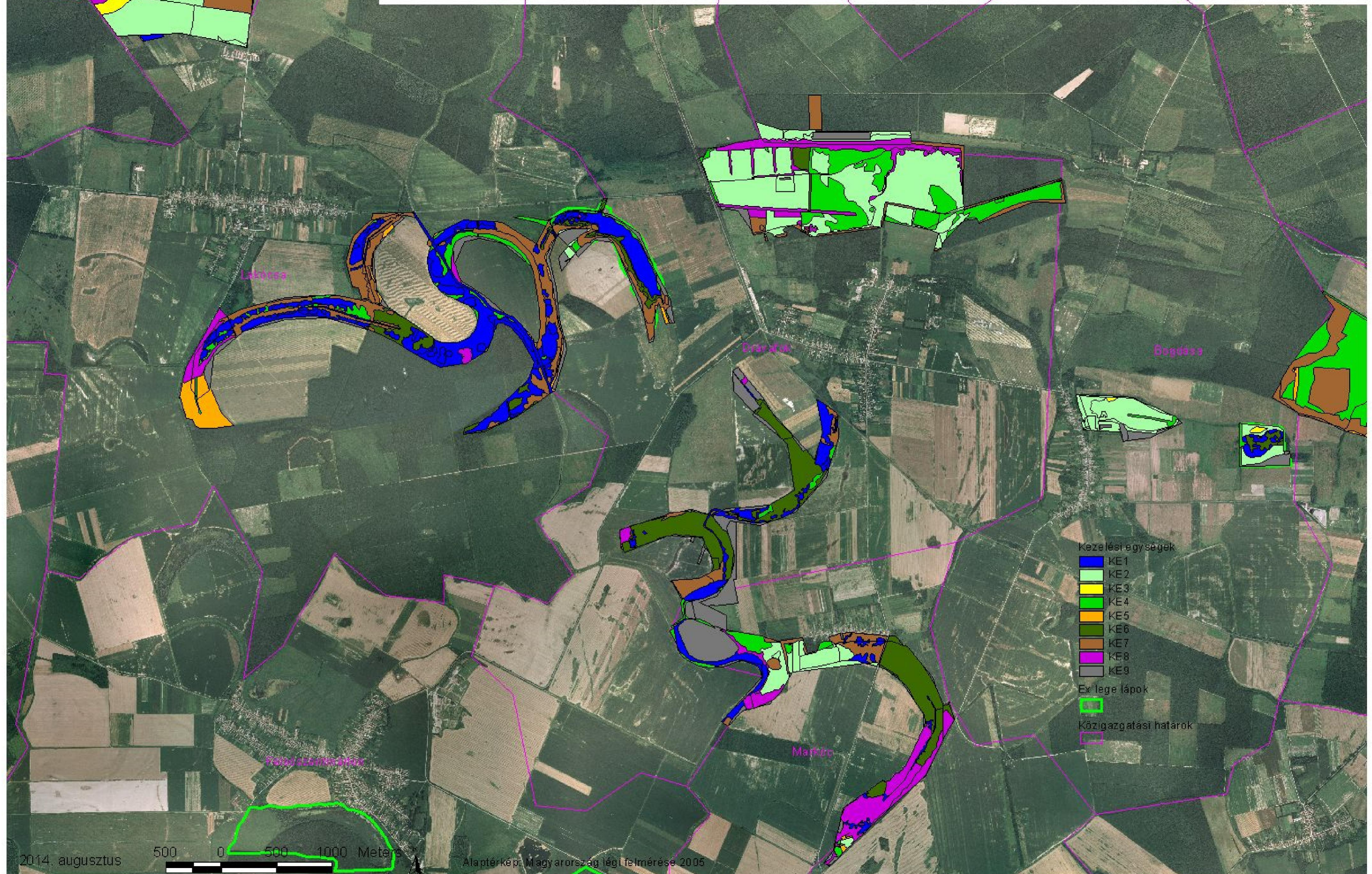
Ex lege lápok

Közigazgatási határok

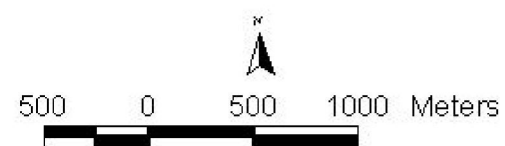

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJTT
kezelési egységei 2
M 1:30 000

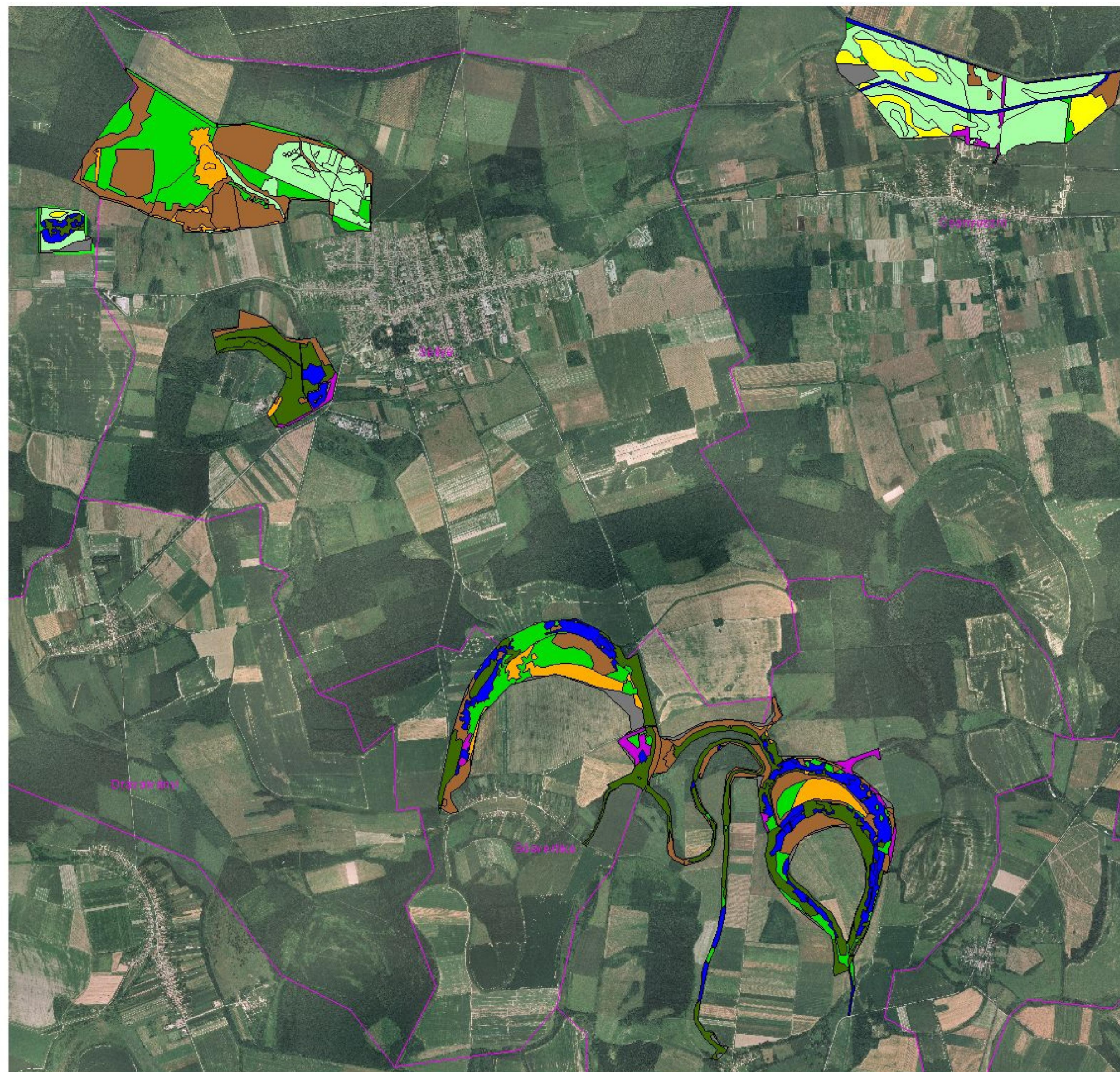
A HUDD20052 Ormánsági vizes
élőhelyek és gyepek kJT
kezelési egységei 3
M 1:30 000

- Kezelési egységek
- KE1
 - KE2
 - KE3
 - KE4
 - KE5
 - KE6
 - KE7
 - KE8
 - KE9
- Ex lege lápok
- Közigazgatási határok

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

2014. augusztus

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
kezelési egységei 4
M 1:20 000

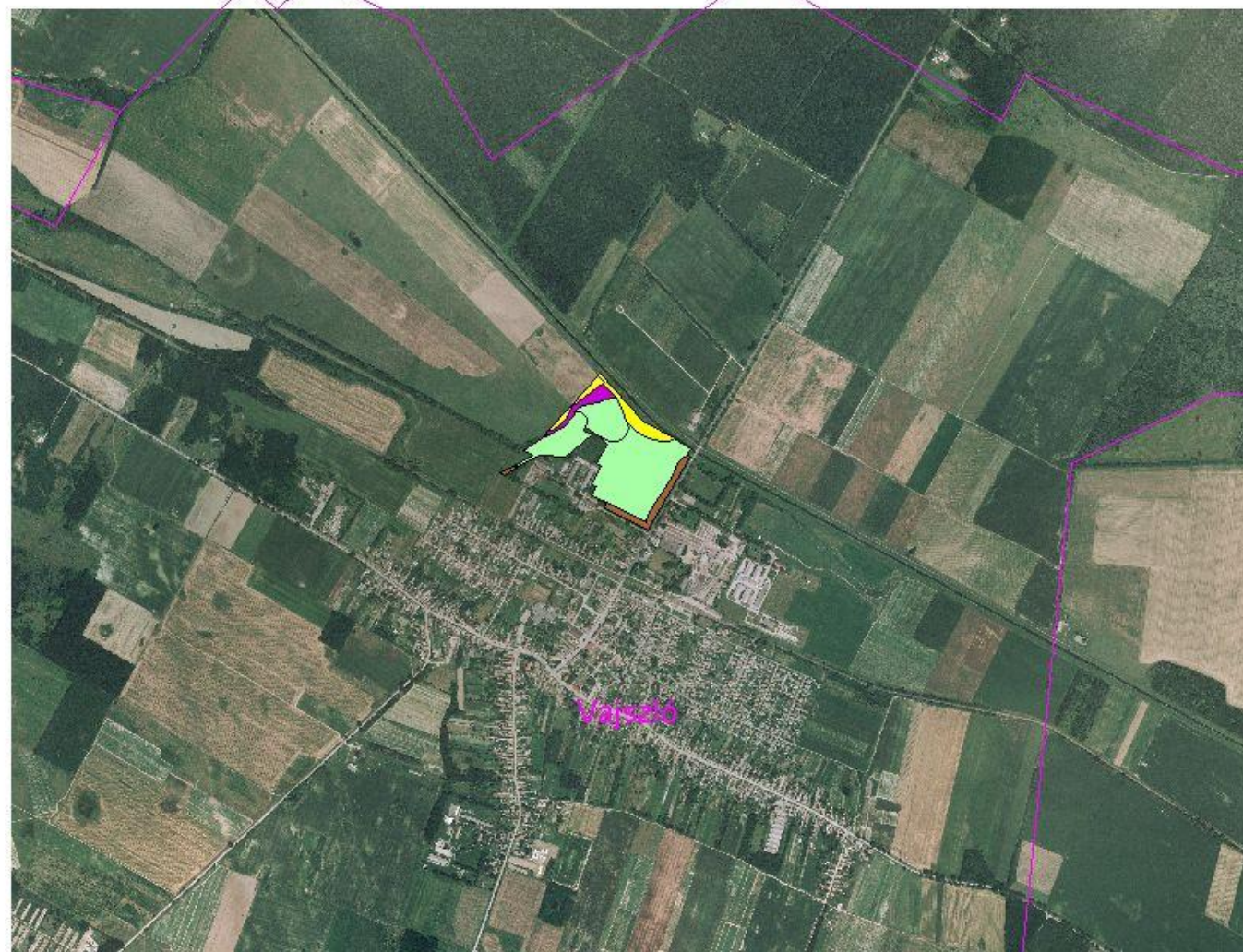
Kezelési egységek

- KE1
- KE2
- KE3
- KE4
- KE5
- KE6
- KE7
- KE8
- KE9

Ex lege lápok

Közigazgatási határok

2014. augusztus

500 0 500 1000 Meters

Alapterkép: Magyarország légi felmérése 2005

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kijelölésének és gyepek kijelölésének ÁNÉR élőhelytérképeinek jelmagyarázata

Élőhelytípusok

- Ac – Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (3150, 3160)
- B1a – Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (3150)
- B1b – Úszólápok, tűzeges nádasok és télisásosok (3160)
- B2 – Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (3160, 3150, 3130)
- B3 – Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mótelykórós mocsarak
- B4 – Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek (7260, 7230, 3160)
- B5 – Nem zsombékoló magassásrétek (7260, 7230, 3160)
- BA – Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló- és folyóvizek partjánál
- D2 – Kékperjés rétek (6410)
- D34 – Mocsárrétek (6440, 6510, 6410)
- E1 – Franciaperjés rétek (6510, 6440)
- E2 – Veres csenkeszes rétek
- J1a – Fűzlápok, lápcserjések (91E0)
- J2 – Láp- és mocsárerdők (91E0)
- J4 – Fűz-nyár ártéri erdők (91E0)
- J6 – Keményfás ártéri erdők (91F0)
- K1a – Gyertyános-kocsányos tölgyesek (91L0, 91F0)
- OA – Jellegtelen fátlan vizes élőhelyek
- OB – Jellegtelen üde gyepek
- OC – Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek
- OD – Lágyszárú özönfajok állományai
- OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet
- P1 – Őshonos fajú fiatalosok
- P2a – Üde és nedves cserjések (91E0, 6520, 6510)
- P2b – Galagonyás-kökönyes-borókás száraz cserjések (6520, 6510)
- P3 – Újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fajú fiatal erdőstés
- P45 – Fáslegelő, fáskaszálók, legelőerdők (6520, 6510)
- P8 – Vágásterületek
- RA – Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdőszávok (91L0, 91F0)
- RD b – Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- S1 – Akác ültetvények
- S3 – Egyéb ültetett tájidegen lombos erdők
- S6 – Nem őshonos fajok spontán állományai
- S7 – Nem őshonos fajú facsoportok, erdőszávok és fasorok
- T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák
- T10 – Fiatal parlag és ugar
- T9 – Kiskertek
- U10 – Tanyák, családi gazdaságok
- U11 – Út- és vasúthálózat
- U4 – Telephelyek, roncssterületek
- U9 – Állóvizek

Közigazgatási határok

Térképezés: 2013-14

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
ÁNÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 1.lap
M 1:15 000

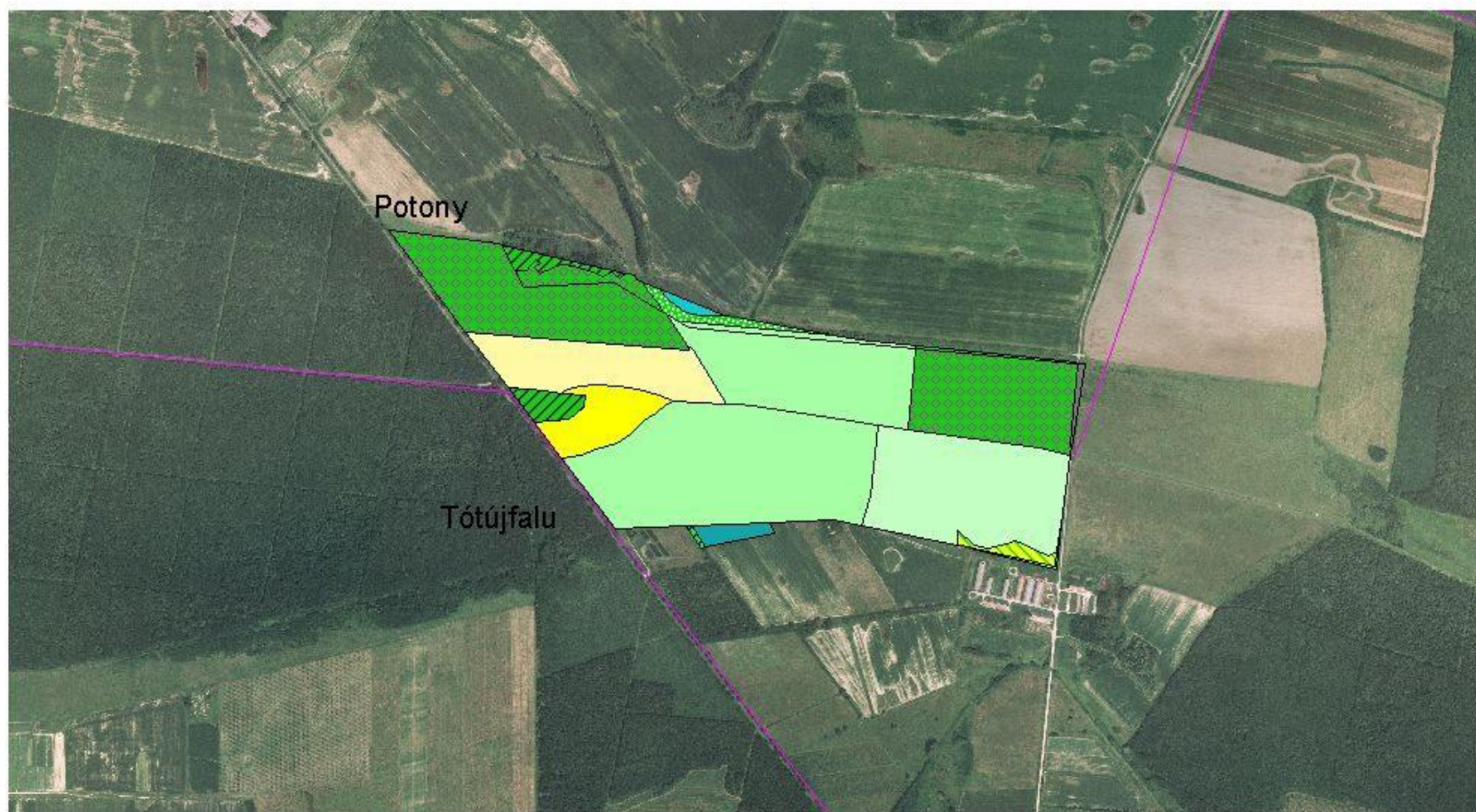

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005
Térképezés: 2013-14

300 0 300 600 Meters

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
ÁNÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 2.lap
M 1:15 000

Térképezés: 2013-14

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

300 0 300 600 Meters

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
ÁNÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 3.lap
M 1:15 000

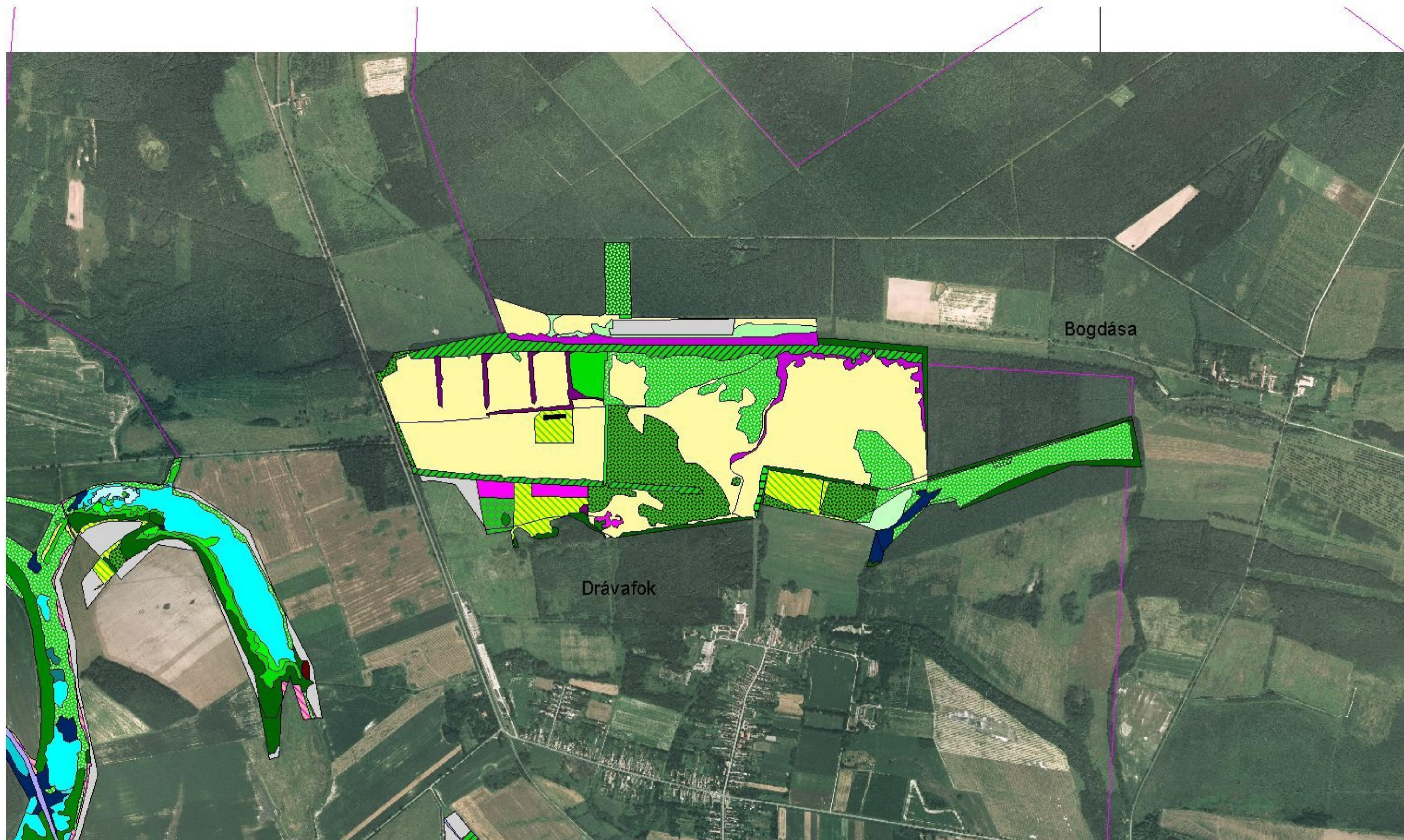

Térképezés: 2013-14

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

N 300 0 300 600 Meters

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
ÁNÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 4.lap
M 1:15 000

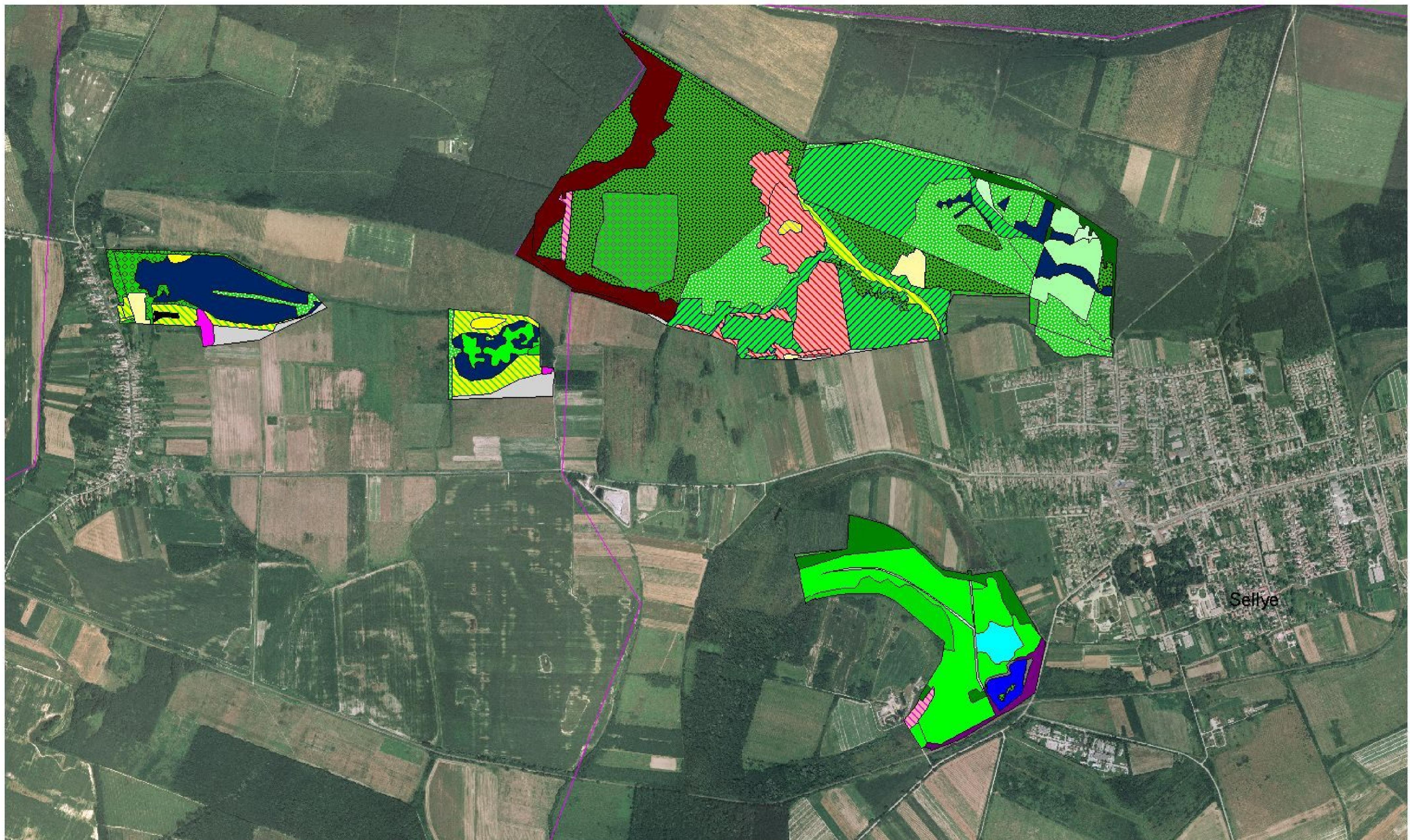
Térképezés: 2013-14

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

300 0 300 600 Meters

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
ÁNÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 5.lap
M 1:15 000

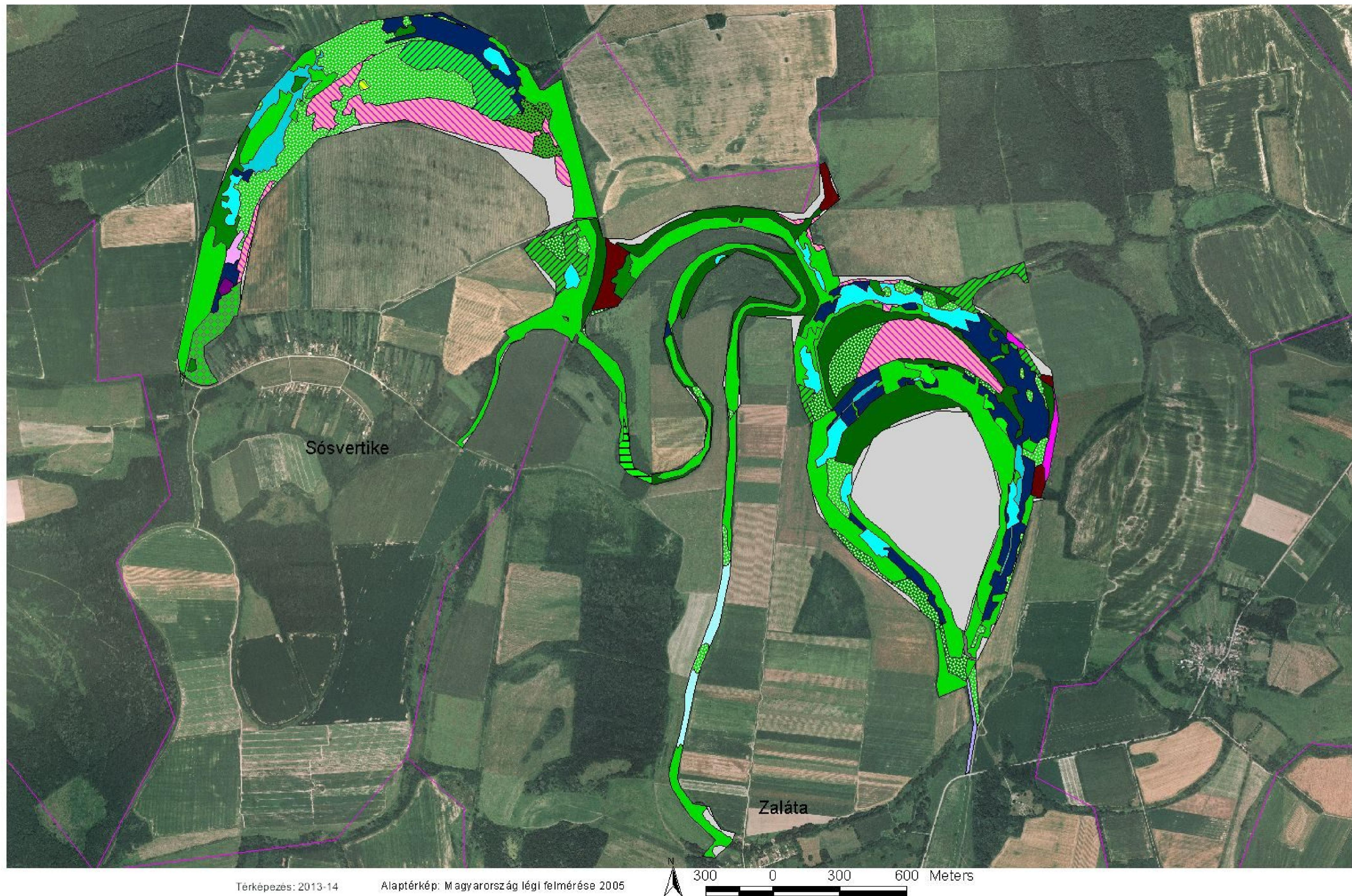

Térképezés: 2013-14

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kjtT
ANÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 6.lap
M 1:15 000

Térképezés: 2013-14

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

300 0 300 600 Meters

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kjtT
 ÁNÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 7.lap
 M 1:15 000

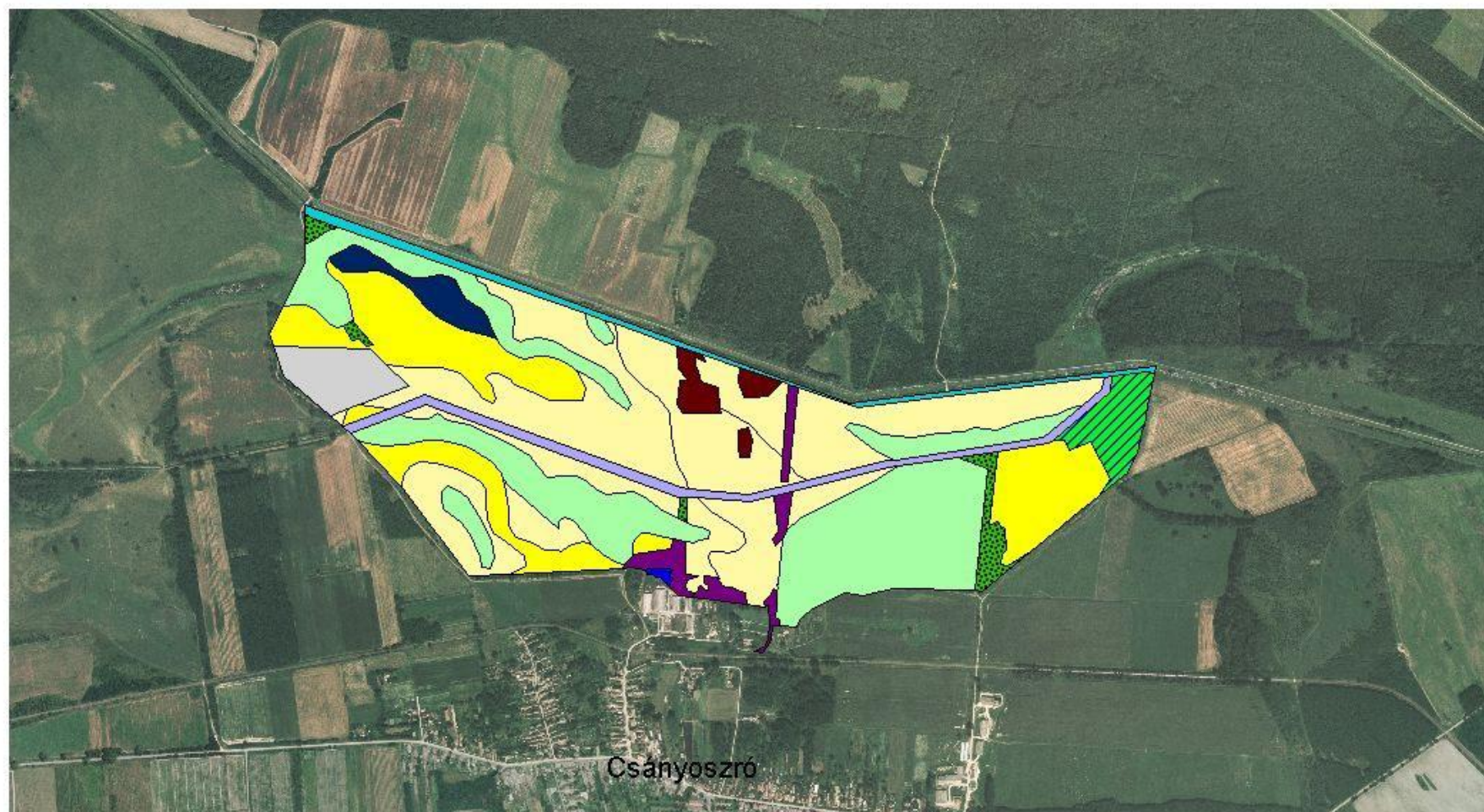
Térképezés: 2013-14

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

300 0 300 600 Meters

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
ÁNÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 8.lap
M 1:15 000

Térképezés: 2013-14

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

300 0 300 600 Meters

A HUDD20052 Ormánsági vizes élőhelyek és gyepek kJT
ÁNÉR élőhelytérképe (Natura 2000 habitat kódokkal) 9.lap
M 1:15 000

Térképezés: 2013-14

Alaptérkép: Magyarország légi felmérése 2005

300 0 300 600 Meters